

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра анатомії людини, оперативної хірургії та топографічної анатомії

АНАТОМІЯ ЛЮДИНИ

ПРАКТИКУМ

*для самостійної роботи
студентів фармацевтичного факультету
ВМНЗ III-IV рівня акредитації*

Запоріжжя
2018

УДК 611 (075.8)

А 64

*Затверджено на засіданні Центральної методичної Ради ЗДМУ
та рекомендовано для використання в освітньому процесі.
(протокол № 5 від «24» травня 2018 р.)*

Автори:

Професор Григор'єва О. А., доцент Вовченко М. Б. (відповідальний редактор), доцент Щербаков М. С., доцент Лебединець М. Г., доцент Штанько І.Ф., доцент Ант О. А., доцент Світлицький А.О., доцент Чугін С. В., доцент Артюх О. В., ст. викладач Матвейшина Т. М., ст. викладач Зінич О. Л., ст. викладач Тополенко Т. А., асистент Богданов П. В., асистент Гринівецька Н.В., асистент Чернявський А. В., асистент Партеса А. О., асистент Абросімов Ю. Ю., асистент Брик В. І., асистент Здовбіцька Ю. В.)

Рецензенти:

В. К. Сирцов – професор, доктор медичних наук, зав кафедри гістології, цитології та ембріології Запорізького державного медичного університету;

О. Г. Куц – професор, доктор медичних наук, завідувач кафедри нормальної фізіології Запорізького державного медичного університету.

Анатомія людини : практикум для самостійної роботи студентів фармацевтичного факультету ВМНЗ III-IV рівня акредитації / О. А. Григор'єва [та ін.]. – Запоріжжя : [ЗДМУ], 2018. - 81 с.

УДК 611 (075.8)

©Колектив авторів, 2018.

©Запорізький державний медичний університет, 2018.

ЗМІСТ

Вступ	4
Критерії оцінок	6
Тематичний план практичних занять	7
Тематичний план лекцій	8
Теми практичних занять	9

ВСТУП

Впровадження кредитної системи у вищих навчальних закладах сприяє підвищенню якості знань майбутніх фахівців в умовах перспективи міжнародної інтеграції України. Анатомія людини є фундаментальною дисципліною, що вивчає будову та функцію як окремих органів та систем, так і організму в цілому.

Анатомія людини є основою будь-якої області медицини й метою вивчення дисципліни є формування в студентів цілісного подання про будову й функціонування робочих, життєзабезпечуючих та інтегруючих систем організму. Навчальні елементи будь-якої теми є частиною однієї із систем, система - частиною організму, а організм є єдиною ланкою між людиною й навколишнім середовищем.

Особливості навчання на кафедрі нормальної анатомії людини обумовлені значним обсягом фактичного матеріалу й більшою кількістю латинських термінів на кожне заняття, якими повинен опанувати студент. У зв'язку із цим доцільно починати готуватися до заняття за кілька днів.

Методика підготовки до заняття:

спочатку прочитати тему заняття по підручнику в цілому, щоб мати загальну уяву про матеріал теми;

під час другого, більше поглибленого читання, зробити короткий конспект, що відображає основний фактичний матеріал теми;

виписати в словник і вивчити всі латинські терміни і їхні еквіваленти російською мовою за темою заняття;

розглянути на малюнках в атласі й у підручнику всі анатомічні структури, які описані в матеріалі теми заняття;

доцільно сформулювати відповіді на питання по темі заняття, які зазначені в методичних розробках;

доцільно зробити малюнки або схеми, які допомагають опанувати фактичним матеріалом;

намалювати схеми й малюнки будови різних анатомічних структур, які передбачені в методичних розробках; під час самостійної роботи студента; - напередодні заняття доцільно в секційному залі розглянути й вивчити на натуральних препаратах анатомічні структури відповідно питанням, які зазначені в методичних рекомендаціях (практичні навички);

на консультаціях, які проводять викладачі кафедри за графіком, студент може одержати відповіді на складні питання теми; - позитивно, якщо студент окремі питання з теми або тему в цілому заглиблено вивчає по різних підручниках, посібниках, використовує комп'ютерні технології; - окремі, найбільш складні й незрозумілі для студента питання можна задати викладачеві на початку заняття;

під час лекції студент обов'язково повинен вести конспект лекції, на підставі якого надалі готується до питань із лекційного матеріалу;

використати електронні (комп'ютерні) навчальні й контролюючі програми через індивідуальний комп'ютер або мережу Інтернет;

широко використати крім обов'язкової літератури (підручники, атласи) додаткову літературу (практикуми й методичні видання кафедри);

використати можливості кафедри (препаровальний зал, комп'ютерний клас і кафедральну студентську бібліотеку).

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Самостійна робота для закріплення знань матеріалу практичного заняття найбільш ефективна за умови обов'язкового їхнього відвідування. Під час практичного заняття знайомлять із темою й навчальними елементами заняття, знаходять на навчальних

препаратах і таблицях органи й елементи їхньої будови, які необхідно вивчити. Користуючись підручником й атласом, одержуючи консультацію викладача, описують їхню будову, топографію та ін.; знайомлять із анатомічною термінологією.

2. Закріплення знань матеріалу практичних занять проводиться самостійно в позачерговий час між практичними заняттями. Найбільш ефективні і прийнятними є такі форми підготовки до занять:

- пророблення методичних рекомендацій для студентів по відповідних розділах, які є на кафедрі або на видачі в бібліотеці;

- складання конспекту теми в домашніх зошитах самопідготовки. При цьому важливо, щоб студент коротко відповів на всі питання плану вивчення даного органа або системи, які пропонуються викладачем на практичному занятті, зробив замальовки, схеми, логічні графоструктури, записав у словник латинські терміни;

- робота в секційному залі після занять, користуючись навчальною літературою й отриманими від лаборанта необхідними натуральними навчальними препаратами (ця форма рекомендується всім студентам і особливо необхідна тим, хто на практичному занятті недостатньо засвоїв навчальний матеріал);

- у бібліотеці або в домашніх умовах з обов'язковим використанням атласу, електронних посібників та інтернету (ця форма досить ефективна, якщо їй передувала інтенсивна робота на практичному занятті).

3. Важливим етапом самостійної підготовки студентів є чітке поєднання морфофункціональної взаємозв'язку навчальних елементів даної теми заняття з вивченим раніше матеріалом. Навчальні елементи будь-якої теми є частиною однієї із систем, система - частиною організму, а організм є єдиною ланкою між людиною й навколишнім середовищем. Оскільки головною метою анатомії є вивчення цілісного організму, та вже з перших занять необхідно навчитися розрізняти рівні цілою, структури й функції, одиничного, загального, узагальненого та ін.

4. Заключним етапом підготовки й засвоєння практичного заняття є вміння конструювати відповіді на контрольні питання й тести, які приводяться в методичній розробці, демонструвати органи й структури в правильному анатомічному положенні, описувати їхню будову й топографію, взаємозв'язок навчальних елементів між собою й з раніше вивченим матеріалом.

5. Важливим помічником у закріпленні знань вивченого матеріалу практичного заняття й наступного самоконтролю його засвоєння є вміння студента самотужки виконувати малюнок-схеми. Виконані після підготовки до заняття й зрівняні з малюнками підручника або атласу, вони є надійним критерієм самоконтролю.

6. Заключним етапом підготовки й засвоєння практичного заняття є вміння конструювати й давати повні відповіді на контрольні питання й тестові завдання, які приводяться в тематичних практикумах і посібниках, виданих кафедрою, і розташовані на внутрішньому WEB-сайті університету; а також демонструвати органи й структури, описувати їхню будову й топографію, взаємозв'язок навчальних елементів між собою й з матеріалом, який було вивчено раніше.

ВИВЧЕННЯ АНАТОМІЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

1. Додаткові труднощі у вивченні анатомії людини створює необхідність засвоєння міжнародної анатомічної номенклатури латиною (іноді грецькою мовою) та її еквівалентах українською мовою.

2. Вивчення міжнародної анатомічної номенклатури латиною та її еквіваленти в (українському варіанті проводиться з використанням елементів методики вивчення іноземних мов. Під час самостійної підготовки студентів терміни бажано виписати в таблицю брошури (відповідно до українських термінів) або окремих зошит і заучувати шляхом багаторазового повторення в проміжках між різними видами робіт. Таким чином,

поступово студент створює власний глосарій латинської термінології.

ПІДГОТОВКА ДО СКЛАДАННЯ ПІДСУМКОВИХ ЗАНЯТЬ

Основною відмінністю підсумкового заняття від поточних є те, що на ньому студент повинен продемонструвати вміння синтезувати вивчений навчальний матеріал. Недостатня робота під час підготовки до поточних занять по вивченню певної системи приводить до різкого збільшення часу підготовки до підсумкового заняття, тому що виникає потреба заново вивчити незасвоєні навчальні елементи практичних занять.

До складання підсумкових занять допускаються лише ті студенти, що не мають поточних заборгованостей!

КРИТЕРІЇ ОЦІНОК

Оцінки виставляються за наступними критеріями:

Відмінно ("5", 170-200 балів) - Студент правильно відповів на 85-100% тестів. Правильно, чітко, логічно, повно відповідає на всі поставлені питання поточної теми, добре знає матеріал попередніх тем (вихідний рівень знань), відповідає на питання лекційного курсу і питання з самостійної роботи. Правильно демонструє препарати (знання практичних навичок). Студент правильно вживає латинські терміни, робить узагальнення матеріалу, доповнює свою відповідь знанням додаткової літератури. Може пов'язувати теоритичні знання з потребами практичної медицини. Має словник анатомічних термінів і конспект лекцій.

Добре ("4", 140-169,9 балів) - Студент правильно відповів на 70-84% тестів. Правильно, інколи за допомогою пояснювальних питань, відповідає на поставлені питання поточної теми, знає матеріал попередніх тем (вихідний рівень знань), відповідає на питання лекційного курсу і питання з самостійної роботи. Правильно демонструє препарати (знання практичних навичок). Студент правильно вживає латинські терміни. Не допускає суттєвих неточностей при відповіді. Має словник анатомічних термінів і конспект лекцій.

Задовільно ("3", 120-139,9 балів) - Студент правильно відповів на 60-69% тестів. Неповно, за допомогою пояснювальних питань, відповідає на поставлені питання поточної теми, на питання з матеріалу попередніх тем (вихідний рівень знань), неточно і неповно відповідає на питання лекційного курсу і питання з самостійної роботи. Не може самостійно побудувати чітку, логічну відповідь. Під час відповіді та демонстрації препаратів (знання практичних навичок) студент робить незначні помилки, з труднощами демонструє практичні навички. Студент неповністю знає латинські терміни. Має словник анатомічних термінів і конспект лекцій.

Незадовільно ("2", менш ніж 120 балів) - Студент правильно відповів на менше, ніж 60% тестів. Не знає матеріалу поточної теми, або відповідає на поставлені питання поточної теми недостатньо, неповно, не може побудувати логічну відповідь, не відповідає на пояснювальні питання, не розуміє змісту матеріалу, не відповідає на питання з лекційного курсу і питання з самостійної роботи. Під час відповіді і демонстрації препаратів (знання практичних навичок) студент робить значні, грубі помилки та не орієнтується в анатомічних препаратах. Студент не знає латинських термінів. Не має словника анатомічних термінів і конспекту лекцій.

Тематичний план практичних занять

1.	Предмет та зміст анатомії. Загальна остеологія. Класифікація та будова кісток. Кістки тулуба і кінцівок. Кістки черепа.
2.	Загальна артрологія. З'єднання кісток черепа, тулуба та кінцівок.
3.	Загальна міологія. Класифікація м'язів. Фасції. Міжфасціальні простори. М'язи голови, шиї, грудей, живота, спини.
4.	М'язи верхньої та нижньої кінцівки.
5.	Травна система. Загальний принцип будови органів травлення. Ротова порожнина. Глотка. Стравохід. Шлунок. Тонка та товста кишка.
6.	Печінка. Підшлункова залоза. Очеревина.
7.	Дихальна система. Загальний принцип будови дихальної системи. Ніс. Гортань. Трахея. Бронхи. Легені. Плевра. Середостіння.
8.	Сечова система. Нирка. Сечоводи. Сечівник. Статева система. Жіночі та чоловічі статеві органи. Сечо-статева очеревина. Ендокринні органи
9.	Серцево-судинна система. Серце та його будова. Провідна система серця. Судини та вени серця. Артерії голови, шиї, грудей та верхньої кінцівки. Артерії живота, тазу та нижньої кінцівки.
10.	Вени. Лімфатична та лімфоїдна системи.
11.	ЦНС. Спинний мозок. Стовбур головного мозку. Передній мозок. Провідні шляхи.
12.	Периферична нервова система. Шийне та плечове сплетіння. Поперекове та крижово-куприкове сплетіння
13.	Периферична нервова система. ЧМН.
14.	Вегетативна нервова система. Парасимпатичний та симпатичний відділи.
15.	Органи чуття. Органи зору, слуху, нюху, смаку, рівноваги. Загальний покрив. Шкіра. Молочна залоза. Залік.

Тематичний план лекцій

1.	Вступна лекція. Предмет та зміст анатомії. Поняття про форму і функцію. Загальний план будови тіла. Поняття про філо- та онтогенез (вікова періодизація). Індивідуальна мінливість, варіанти та аномалії розвитку. Роль шкідливих факторів у появі аномалій розвитку. Вчення про кістки. Класифікація, будова і розвиток кісток. Вікові особливості будови та кровопостачання кісток.
2.	Вчення про суглоби. Класифікація, будова і розвиток суглобів. Вікові особливості будови та кровопостачання суглобів. Загальна артрологія. Класифікація. Вікові особливості будови скелету. Загальна міологія. Будова м'язів. Класифікація м'язів. Фасції, Футлярний принцип будови організму. Поняття про біомеханіку.
3.	Вчення про нутрощі. Системи органів. Морфо-функціональна характеристика будови травної системи. Розвиток органів шлунково-кишкового тракту. Варіанти і аномалії розвитку лица та органів шлунково-кишкового тракту. Вікові зміни органів травлення.

4.	Загальний принцип будови органів сечо-статевого апарату. Розвиток. Варіанти будови і аномалії розвитку. Будова і топографія органів дихальної системи. Вікові особливості будови та вплив шкідливих чинників на органи дихальної системи. Принцип будови органів ендокринного апарату.
5.	Серцево-судинна система. Серце. Судини великого та малого кола кровообігу. Класифікація артерій та вен. Мікроциркуляторне русло. Анастомози. Топографія судин. Вікові особливості будови судин.
6.	Лімфатична система: капіляри, судини, стовбури, протоки, лімфатичні вузли. Топографія, вікові особливості лімфатичної системи. Лімфоїдна система, принцип будови органів та їх функція.
7.	Нервова система. Поняття про центральну та периферичну нервову систему. Спинний та головний мозок. Нейрон та рефлекторна дуга. Соматична та автономна нервова система. Спинномозкові та черепні нерви. Оболонки головного та спинного мозку. Циркуляція спинномозкової рідини.
8.	Органи чуття: нюху, смаку, зору, слуху, рівноваги. Вікові особливості органів чуття. Загальний покрив. Шкіра. Похідні шкіри. Молочна залоза.

Тема № 1 Ознайомлення з правилами роботи на кафедрі. Площини, вісі. Анатомічна термінологія. Загальна остеологія.

Конкретні цілі:

- давати поняття про Міжнародну анатомічну номенклатуру. Розуміти її значення для вивчення анатомії і уніфікації вивчення природничих і клінічних дисциплін.
- знати основні анатомічні терміни, які розкривають топографію анатомічних об'єктів, та їх основні характеристики.
- вміти показати відносно скелета анатомічні площини (сагітальна, фронтальна, горизонтальна) і вісі (фронтальна, вертикальна, сагітальна), дати їх характеристику, в подальшому вміти використання для опису кісток та їх частин.
- застосовувати анатомічну термінологію для позначення кісток скелету, пояснення їх топографії;
- застосовувати анатомічні площини і вісі для пояснення топографії кісток і їх окремих частин;
- визначати і аналізувати поняття “кістка як орган”;
- аналізувати механізми розвитку кісток в ембріогенезі.
- застосовувати анатомічну термінологію для позначення кісток тулуба, кінцівок та черепа;

Завдання для самостійної роботи під час підготовки до заняття:

- Намалювати :
 - схему головних вісей та площин;
 - схему кістки на поперечному розрізі,
 - схему остеону;
 - схему будови довгої трубчастої кістки.
- навчитись орієнтувати окремі кістки відповідно їх анатомічного положення;

Перелік основних термінів, латинську назву яких студент повинен засвоїти при підготовці до заняття:

Латинські терміни (написати самостійно)	Українські терміни
	<p>Вісі (сагітальна, фронтальна, вертикальна) Площини (сагітальна, фронтальна, горизонтальна) Передній Задній Вехній Нижній Поверхневий Глибокий Малий Великий Середній Присередній Бічний Зовнішній Внутрішній Кістка Надкістя Компактна кісткова речовина Губчаста кісткова речовина Діафіз Епіфіз Метафіз Апофіз Червоний кістковий мозок Жовтий кістковий мозок Шийні хребці Грудні хребці Поперекові хребці Крижова кістка Ребро Груднина Ключиця Лопатка Плечова кістка Ліктьова кістка Променева кістка Зап'ясткові кістки Човноподібна кістка Півмісяцева кістка Тригранна кістка Горохоподібна кістка Кістка-трапеція Трапецієподібна кістка Головчаста кістка Гачкувата кістка П'ясткові кістки Основа п'ясткової кістки Тіло п'ясткової кістки</p>

	Головка п'ясткової кістки Кістки пальців кисті (фаланги пальців) Проксимальна фаланга Середня фаланга Кінцева фаланга Тазова, стегнова кістки та наколінок. Кульшова кістка Клубова кістка Сіднична кістка Лобкова кістка Стегнова кістка Наколінок Великогомілкова кістка Малогомілкова вирізка Кістки стопи Заплеснові кістки Надп'яткова кістка П'яткова кістка Човноподібна кістка Присередня клиноподібна кістка Проміжна клиноподібна кістка Бічна клиноподібна кістка Кубоподібна кістки Плеснові кістки Лобова кістка Тім'яна кістка Потилична кістка Клиноподібна кістка Решітчаста кістка Сконева кістка Верхня щелепа Нижня щелепа Сльозова кістка Носова кістка Леміш Піднебінна кістка Вилична кістка Під'язикова кістка
--	--

Теоретичні питання до заняття:

1. Що таке Міжнародна анатомічна номенклатура?
2. Дати визначення, що таке „правильне анатомічне положення”
3. Як проходить сагітальна площина? Чому вона має таку назву? На які частини вона розділяє тіло?
4. Як проходить фронтальна площина? Чому вона має таку назву? На які частини вона розділяє тіло?
5. Як проходить горизонтальна площина? На які частини вона розділяє тіло?
6. Функції скелету
7. Як називається структурно-функціональна одиниця кістки? Її будова. Особливості розташування в залежності від типу кісток.

8. Види кісткової речовини. Класифікація кісток. Приклади.
9. Які стадії проходять кістки в онтогенезі?
- 10 Частини і будова трубчастих кісток: назвати, намалювати схему та продемонструвати на препаратах..
11. Кістковий мозок. Його види.
12. Надкістя. Будова та функції.
13. Загальний план будови кісток осьового скелету, кісток кінцівок та кісток черепа.

Зміст теми: Анатомія людини – це наука про форму і будову, походження і розвиток організму людини, його органів та систем. Анатомія передбачає системний опис форми, будови, стану і топографічних взаємовідносин частин і органів тіла з урахуванням їх вікових, статевих і індивідуальних особливостей та впливу зовнішніх факторів.

Основні сучасні напрями розвитку анатомії – вікова анатомія, порівняльна анатомія, пластична анатомія, антропологія, екологічна анатомія та ін.

Основні методи дослідження в анатомії – візуальне дослідження, антропометричні дослідження, препарування, макро-мікроскопічні дослідження, мікроскопічні дослідження. Сучасні методи дослідження в анатомії: рентгенанатомічні методи, комп'ютерна томографія, магнітно-резонансна томографія (МРТ), ультразвукове дослідження (УЗД), ендоскопія та ін.

Поняття про Міжнародну анатомічну номенклатуру. Її значення для вивчення анатомії і уніфікації вивчення природничих і клінічних дисциплін. Основні анатомічні терміни, які розкривають топографію анатомічних об'єктів, та їх основні характеристики.

Анатомічні площини (сагітальна, фронтальна, горизонтальна) і вісі (фронтальна, вертикальна, сагітальна), їх характеристика, використання для опису кісток та їх частин.

Загальні дані про скелет. Розвиток кісток (у філогенезі і онтогенезі). Первинні і вторинні кістки. Класифікація кісток. Кістка як орган. Компактна і губчаста кісткові речовини, їх будова. Хімічний склад, фізичні і механічні властивості кістки. Будова трубчастої кістки: її частини. Особливості будови кістки в дитячому, юнацькому, зрілому, літньому і старечому віці. Кістки в рентгенівському зображенні. Вплив спорту і праці на будову кісток. Вплив соціальних факторів і екології на розвиток і будову кісток скелету.

Матеріали для самоконтролю: Таблиці, схеми, малюнки, анатомічні препарати: скелет, набір кісток.

Тема № 2 Загальна артрологія. З'єднання кісток черепа, тулуба та кінцівок.

Конкретні цілі:

- знати принципи будови та класифікації з'єднань кісток;
- застосовувати анатомічні вісі для пояснення рухів у суглобах;
- застосовувати анатомічну термінологію для позначення синхондрозів, швів та суглобів черепа, пояснення їх топографії;
- аналізувати механізми розвитку з'єднань кісток в ембріогенезі;
- застосовувати класифікацію з'єднань кісток для аналізу будови скронево-нижньощелепного суглобу, швів та синхондрозів черепа;
- описати і продемонструвати будову скронево-нижньощелепного суглобу, швів та синхондрозів черепа.
- застосовувати класифікацію з'єднань кісток для пояснення будови з'єднань хребтового стовпа, грудної клітки та атланта-потитичного суглобу;
- застосовувати анатомічні вісі для пояснення рухів, які відбуваються у хребті та грудній клітці;

- розуміти значення анатомічних та причини появи патологічних згинів хребтового стовпа.
- вміти відрізнати форму грудної клітки осіб з різною конституцією.

Завдання для самостійної роботи під час підготовки до заняття:

- намалювати схему класифікації безперервних з'єднань;
- намалювати схему простого суглобу;
- на прикладі плечового суглобу знайти основні вісі та навчитися демонструвати рухи навколо них;
- на черепі знайти основні шви та місця розташування синхондрозів;
- навчитися демонструвати на черепі рухи, що можливо виконати у скронево-нижньощелепного суглобу;
- навчитися знаходити на скелеті та грудній клітині місця прикріплення зв'язок;
- демонструвати на скелеті та окремих кістках суглобові поверхні, що утворюють атланта-потиличний та атланта-вісьові суглоби;
- демонструвати на скелеті та окремих кістках рухи, що можна виконати у атланта-потиличному та атланта-вісьових суглобах;
- демонструвати на скелеті рухи, що виконуються у суглобах, що утворюють грудну клітку

Перелік основних термінів, латинську назву яких студент повинен засвоїти при підготовці до заняття:

Латинські терміни (написати самостійно)	Українські терміни
	Нерепервне з'єднання Фіброзне з'єднання Хрящове з'єднання Кісткове з'єднання Перервне з'єднання (суглоб) Суглобова поверхня Суглобова капсула Суглобова порожнина Суглобова сумка Простий суглоб Складний суглоб Комплексний суглоб Комбінований суглоб Циліндричний суглоб Блокоподібний суглоб Еліпсоїодібний суглоб Виростковий суглоб Шароподібний суглоб Симфіз Вінцевий шов черепа Стріловий шов черепа Ламбдоподібне шво черепа Тім'ячка черепа Синхондрози черепа Скронево-нижньощелепний суглоб Атланта-потиличний суглоб Міжхребцевий диск Волокнисте кільце міжхребцевого диска

	Драглисте ядро міжхребцевого диска Дуговідростковий суглоб Серединний атлантаосьовий суглоб Бічний атлантаосьовий суглоб Крижовокуприковий суглоб Ребровогруднинний синхондроз Грудинноробровий суглоб Суглоб головки ребра Ребровопоперечний суглоб Плечовий суглоб Ліктьовий суглоб Променево-зап'ястковий суглоб Кульшовий суглоб Колінний суглоб Меніск Диск Надп'яtkово-п'яtkовий суглоб Шопаров суглоб Лісфранков суглоб
--	--

Теоретичні питання до заняття:

1. Класифікація з'єднань кісток: неперервні та перервні з'єднання.
2. Розвиток з'єднань кісток в філо- і онтогенезі.
3. Синдесмози: визначення, види, приклади.
4. Синхондрози: визначення, класифікація, приклади.
5. Синостози: визначення, утворення, приклади.
6. Суглоб: визначення, основні компоненти суглоба: описати і продемонструвати на препаратах.
7. Додаткові компоненти суглобів: назвати, описати і продемонструвати на препаратах.
8. Анатомічна класифікація суглобів: прості та складні суглоби, комплексні, комбіновані, визначення і приклади.
9. Назвати головні осі і рухи, які здійснюються в суглобі навколо цих осей.
10. Класифікація суглобів за кількістю рухів.
11. Одноосьові суглоби: визначення, види одноосьових суглобів за формою суглобових поверхонь, функції, приклади, продемонструвати на препаратах.
12. Двоосьові суглоби: визначення, види двоосьових суглобів за формою суглобових поверхонь, функції, приклади, продемонструвати на препаратах.
13. Багатоосьові суглоби: визначення, види багатоосьових суглобів за формою суглобових поверхонь, функції, приклади, продемонструвати на препаратах.
14. Шви черепа.
15. Синхондрози черепа
16. Висково-нижньощелепний суглоб
17. Назвати види сполучень хребтового стовпа, продемонструвати їх на препаратах.
18. З'єднання між тілами хребців: класифікація, будова міжхребцевого диску, його функціональне значення;
19. Зв'язки, що укріплюють з'єднання між тілами хребців: описати і продемонструвати на препараті.
20. З'єднання між відростками та дугами хребців: класифікація, будова, зв'язки.
21. З'єднання між крижовою кісткою і куприком: класифікація, будова, зв'язки крижово-куприкового з'єднання: описати і продемонструвати на препараті. Вікові та статеві

особливості крижово-куприкового з'єднання.

22. З'єднання між I і II шийними хребцями: будова, класифікація, рухи.

23. З'єднання між ребрами та грудниною: класифікація, їх будова.

24. З'єднання між ребрами і хребцями: види, їх будова, класифікація.

25. Хребет в цілому: будова, згини; вікові особливості.

26. Грудна клітка в цілому: будова, вікові, статеві та індивідуальні особливості.

27. З'єднання черепа з хребтом: будова, класифікація, рухи.

Зміст теми: Розвиток з'єднань в філо-і онтогенезі. Класифікація з'єднань. Види синартрозів: волокнисті з'єднання (синдесмози) – мембрани, зв'язки, шви, тім'ячки; хрящові з'єднання (синхондрози) – постійні, тимчасові, гіалінові, волокнисті, симфіз, кісткові з'єднання (синостози). Діартрози (синовіальні з'єднання, суглоби): визначення, основні ознаки суглоба, їх характеристика. Додаткові компоненти суглобів. Класифікація суглобів за будовою, формою суглобових поверхнь, за функцією. Прості, складні, комплесні і комбіновані суглоби: їх характеристика. Види рухів і їх аналіз (осі рухів, площини рухів). Одноосьові, двоосьові і триосьові суглоби, їх види, характеристика рухів в кожному виді суглоба. Класифікація з'єднань черепа. Синдесмози черепа: шви, їх види і характеристика. Синхондрози черепа: їх види, характеристика, вікові особливості. Суглоби черепа: скронево-нижньощелепний суглоб. Вікові особливості з'єднання черепа: тім'ячки, їх види, будова, терміни окостеніння.

Класифікація з'єднань хребтового стовпа. Синдесмози, синхондрози і синостози хребтового стовпа: їх характеристика і будова. Суглоби хребтового стовпа: серединний атланта-осьовий суглоб, бічний атланта-осьовий суглоб, дуговідросткові суглоби, попереково-крижовий суглоб, крижово-куприковий суглоб: їх будова. Хребтовий стовп в цілому. Вікові, статеві особливості хребта в цілому. Вплив спорту, праці, соціальних факторів і екологічних чинників на хребет в цілому.

З'єднання грудної клітки: синдесмози, синхондрози і суглоби (реброво-хребцеві суглоби, реброво-поперечні суглоби, груднинно-реброві суглоби): їх характеристика і будова. Грудна клітка в цілому, її будова. Вплив спорту, праці, соціальних факторів і екологічних чинників на будову грудної клітки в цілому.

Матеріали для самоконтролю: Таблиці, схеми, малюнки, анатомічні препарати: скелет, череп, вологі препарати суглобів

Тема № 3. М'язи. Класифікація, будова. Групова характеристика. Фасції. Міжфасціальні простори. Робота м'язів.

Конкретні цілі:

- розуміння принципу будови м'язів;
- розуміння функції м'язів у залежності від місця їх прикріплення відносно осей обертання;
- застосовувати анатомічну термінологію для опису м'язів та фасцій голови;
- застосовувати анатомічну термінологію для опису м'язів та фасцій шиї;
- застосовувати анатомічну термінологію для опису м'язів та фасцій грудей, живота та спини;

Завдання для самостійної роботи під час підготовки до заняття:

- знайти на препараті м'язи голови, шиї, грудей, спини, живота.

Перелік основних термінів, латинську назву яких студент повинен засвоїти при підготовці до заняття:

Латинські терміни (написати самостійно)	Українські терміни
	м'яз жувальний м'яз скроневий м'яз коловий м'яз ока коловий м'яз рота грудино-ключично-соскоподібний м'яз трапецієподібний м'яз найширший м'яз спини м'яз випрямляч хребта великий грудний м'яз міжреберні м'язи діафрагма прямий м'яз живота

Теоретичні питання до заняття:

- загальна міологія: класифікація м'язів;
- м'язи лица: відміни м'язів від решти скелетних м'язів; будови, функції;
- застосовувати анатомічну термінологію для опису м'язів та фасцій жувальні м'язи: будова, функції;
- м'язи шиї: будова, функції: застосовувати анатомічну термінологію для опису м'язів та фасцій;
- топографія шиї: ділянки шиї, трикутники шиї, фасції шиї, міжфасціальні простори;
- м'язи спини: будова, функції: застосовувати анатомічну термінологію для опису м'язів та фасцій;
- м'язи грудей: будова, функції: застосувати анатомічну термінологію для опису м'язів та фасцій;
- м'язи живота: будова, функції: застосувати анатомічну термінологію для опису м'язів та фасцій;
- знати слабкі місця передньої черевної стінки та їх клінічне значення у виникненні кил;

Зміст теми: У людини апарат руху представлений кістками, їх сполуками і скелетними м'язами. Тільки м'язи є тією живою ланкою в динаміці ланцюга руху, який, діючи на кісткові важелі, змінює положення тіла людини або його частин.

За допомогою скелетних м'язів тіло утримується у вертикальному положенні, переміщується в просторі, здійснюються дихальні і ковтальні рухи, формується міміка. Скелетні м'язи беруть участь також в утворенні ротової, грудної, черевної порожнин та порожнини тазу; входять до складу стінок порожнистих внутрішніх органів (гортань, глотка, улу́ба частина стравоходу, нижній відділ прямої кишки), змінюють положення очного яблука в очниці, слухових кісточок в барабанній порожнині.

Допоміжними утвореннями, що забезпечують роботу м'язів є фасції, фіброзні і костнофіброзні канали, синовіальні сумки, блоки, сухожилльні петлі, сесамовидні кістки, М'язи улу́ба і шиї забезпечують вертикальне положення тіла, беруть участь в рухах хребетного стовпа та ребер, утворюють стінки грудної, черевної, тазової порожнин.

Матеріали для самоконтролю: Таблиці, схеми, малюнки, анатомічні препарати: навчальний труп з відпрепарованими м'язами голови.

Тема № 4. М'язи верхньої та нижньої кінцівки.

Конкретні цілі:

- застосовувати анатомічну термінологію для опису м'язів та фасцій плечового поясу, плеча, передпліччя, кисті;
- застосовувати анатомічну термінологію для опису м'язів та фасцій поясу нижньої кінцівки, стегна, гомілки та стопи;

Завдання для самостійної роботи під час підготовки до заняття:

- знайти на препараті м'язи верхньої кінцівки.
- знайти на препараті м'язи нижньої кінцівки.

Перелік основних термінів, латинську назву яких студент повинен засвоїти при підготовці до заняття:

Латинські терміни (написати самостійно)	Українські терміни
	дельтовидний м'яз двоголовий м'яз плеча триголовий м'яз плеча м'яз згинач зап'ястка м'яз розгинач зап'ястка м'яз розгинач пальців великий сідничний м'яз чотириголовий м'яз стегна привідний м'яз триголовий м'яз гомілки сухожилля апоневроз фасція

Теоретичні питання до заняття:

- м'язи поясу верхньої кінцівки: будова, функції: застосувати анатомічну термінологію для опису м'язів та фасцій;
- м'язи плеча, передпліччя та кисті: будова, функції: застосувати анатомічну термінологію для опису м'язів та фасцій;
- м'язи поясу нижньої кінцівки: будова, функції: застосувати анатомічну термінологію для опису м'язів та фасцій;
- м'язи стегна, гомілки та стопи: будова, функції: застосувати анатомічну термінологію для опису м'язів та фасцій;

Зміст теми: У людини апарат руху представлений кістками, їх сполуками і скелетними м'язами. Тільки м'язи є тією живою ланкою в динаміці ланцюга руху, який, діючи на кісткові важелі, змінює положення тіла людини або його частин.

За допомогою скелетних м'язів тіло утримується у вертикальному положенні, переміщується в просторі, здійснюються дихальні і ковтальні рухи, формується міміка. Скелетні м'язи беруть участь також в утворенні ротової, грудної, черевної порожнин та порожнини тазу; входять до складу стінок порожнистих внутрішніх органів (гортань, глотка, улуба частина стравоходу, нижній відділ прямої кишки), змінюють положення

очною яблука в очниці, слухових кісточок в барабанній порожнині.
 Допоміжними утвореннями, що забезпечують роботу м'язів є фасції, фіброзні і костнофіброзні канали, синовіальні сумки, блоки, сухожилльні петлі, сесамовидні кістки.
 М'язи улуба і шиї забезпечують вертикальне положення тіла, беруть участь в рухах хребетного стовпа та ребер, утворюють стінки грудної, черевної, тазової порожнин.

Матеріали для самоконтролю: Таблиці, схеми, малюнки, анатомічні препарати: навчальний труп з відпрепарованими м'язами голови.

Тема № 3 Травна система. Загальний принцип будови органів травлення. Ротова порожнина. Глотка. Стравохід. Шлунок. Тонка та товста кишка.

Конкретні цілі:

- проаналізувати принцип будови трубчастих органів на поперечному зрізі;
- вивчити будову зубу;
- класифікувати залози ШКТ;
- вивчити будову стравоходу;
- вивчити будову шлунку;
- вивчити будову 12-палої кишки;
- вивчити будову тонкої кишки;
- вивчити будову товстої кишки;
- вивчити будову печінки та підшлункової залози;
- ознайомитись з особливостями будови та ходом очеревини.

Завдання для самостійної роботи під час підготовки до заняття:

- намалювати схему зуба на сагітальному розпілі;
- записати формулу постійних та молочних зубів;
- намалювати схему трубчастого органу на поперечному зрізі;
- навчитись розрізняти на вологих препаратах окремі відділи тонкої та товстої кишки.
- намалювати схему сегментів печінки;
- намалювати схему печінкової дольки;
- намалювати схему жовчних протоков;
- відпрепарувати структури, що знаходяться у воротах печінки.

Перелік основних термінів, латинську назву яких студент повинен засвоїти при підготовці до заняття:

Латинські терміни (написати самостійно)	Українські терміни
	Рот Ротова порожнина Щока Власне ротова порожнина Піднебіння Ясна Язик Тіло язика Корінь язика Спинка язика Жолобуваті сосочки язика Листоподібні сосочки язика

Сліпий отвір язика
Язиковий мигдалик
Під'язикова залоза
Піднижньощелепна залоза
Привушна залоза
Привушна протока
Зів
Піднебінноязикова дужка
Піднебінноглоткова дужка
Піднебінний мигдалик
Мигдаликова ямка
Зуби
Молочні зуби
Постійні зуби
Глотка
Стравохід
Шийна частина
Грудна частина
Черевна частина
Шлунок
Тонка кишка
Дванадцятипала кишка
Порожня кишка
Клубова кишка
Товста кишка
Слизова оболонка товстої кишки
Півмісяцеві складки ободової кишки
Випини ободової кишки
Стрічки ободової кишки
Серозна оболонка товстої кишки
Чепцеві привіски ободової кишки
Сліпа кишка
Клубовий отвір
Червоподібний відросток
Ободова кишка
Висхідна ободова кишка
Правий згин ободової кишки
Поперечна ободова кишка
Лівий згин ободової кишки
Низхідна ободова кишка
Сигмоподібна ободова кишка
Пряма кишка
Крижовий згин
Ампула прямої кишки
Відхідниковий канал
Відхідникові стовпи
Відхідникові пазухи
Відхідник
Зовнішній м'яз-стискувач відхідника
Внутрішній м'яз-стискувач відхідника

Теоретичні питання до заняття:

1. Ротова порожнина, її відділи. Присінок рота: стінки, їх будова: описати і продемонструвати на препаратах.
2. Язик: частини, будова, м'язи язика.
3. Особливості слизової оболонки язика, функції язика. Сосочки язика: описати і продемонструвати на препаратах.
4. Ротові залози: класифікація. Малі слинні залози, їх топографія і морфо-функціональна характеристика.
5. Ротові залози: класифікація. Привушна залоза: топографія, будова: описати і продемонструвати на препаратах.
6. Ротові залози: класифікація. Під'язикова залоза: топографія, будова: описати і продемонструвати на препаратах.
7. Ротові залози: класифікація. Піднижньощелепна залоза: топографія, будова: описати і продемонструвати на препаратах.
8. Зів: межі, сполучення, описати і продемонструвати на препараті.
9. Зуби: частини зуба, поверхні зуба. Тканини зуба. Періодонт, пародонт, зубний орган: визначення. Прикуси.
10. Молочні зуби, їх формула.
11. Постійні зуби: формула, характеристика видів зубів
12. Глотка: топографія, частини, їх сполучення, лімфоепітеліальне кільце глотки. Описати і продемонструвати на препараті.
13. Стравохід: частини, їх топографія (голотопія, скелетопотія, синтопія): описати і продемонструвати на препараті.
14. Стравохід: будова стінки; Анатомічні і фізіологічні звуження стравоходу.
15. Шлунок: топографія, будова стінки, частини: описати і продемонструвати на препараті.
16. Тонка кишка: відділи, їх топографія, відношення до очеревини.
17. Товста кишка: будова стінки (особливості будови слизової, м'язової і серозної оболонок), відношення до очеревини: описати і продемонструвати на препаратах.

Зміст теми: Ротова порожнина: її частини. Стінки присінка рота і власне ротової порожнини, їх сполучення. Піднебіння: середню піднебіння, м'яке піднебіння, їх будова. Мигдалики. Язик: частини. Особливості будови слизової оболонки, м'язи язика. Ротові залози: класифікація, їх розвиток. Малі слинні залози: класифікація, топографія, будова. Великі слинні залози: топографія, характеристика, будова, класифікація. Зуби. Частини зуба. Поверхні коронки. Загальна будова зубів. Періодонт, пародонт. Ясна. Постійні зуби: їх формула, характеристика кожного вида зубів. Терміни прорізування постійних зубів. Молочні зуби: формула, особливості будови, терміни прорізування. Рентгенанатомія зубів. Прикуси. Розвиток зубів. Аномалії і варіанти розвитку зубів.

Кишка, її частини. Дванадцятипала кишка: частини, топографія, варіанти її форми і положення. Рентгенанатомія дванадцятипалої кишки. Топографія брижової частини тонкої кишки: порожньої і клубової. Будова слизової оболонки: кишкові ворсинки, залози, складки, лімфатичні (лімфоїдні) вузлики. Особливості будови слизової оболонки тонкої кишки в її різних відділах. Будова м'язової оболонки. Відношення до очеревини кожного відділа тонкої кишки. Вікові особливості будови тонкої кишки.

Тонка кишка, її частини. Дванадцятипала кишка: частини, топографія, варіанти її форми і положення. Рентгенанатомія дванадцятипалої кишки. Топографія брижової частини тонкої кишки: порожньої і клубової. Будова слизової оболонки: кишкові ворсинки, залози, складки, лімфатичні (лімфоїдні) вузлики. Особливості будови слизової оболонки тонкої кишки в її різних відділах. Будова м'язової оболонки. Відношення до очеревини кожного відділа тонкої кишки. Вікові особливості будови тонкої кишки.

Товста кишка: частини. Будова стінки товстої кишки: слизова оболонка (залози, складки, лімфоїдні вузлики, м'язова оболонка, серозна оболонка. Відношення до очеревини кожного відділа товстої кишки. Сліпа кишка і червоподібний відросток: топографія, особливості будови. Варіанти положення червоподібного відростка і його проекція на середню черевну стінку. Ободова кишка: частини, згини, їх топографія, особливості будови слизової оболонки і м'язової оболонки. Відношення до очеревини. Пряма кишка: частини, згини, топографія. Особливості топографії прямої кишки в залежності від статі. Особливості будови слизової оболонки і м'язової оболонки. Відношення до очеревини. Відхідниковий канал: топографія, особливості будови слизової і м'язової оболонок. М'язи-замикачі відхідника.

Матеріали для самоконтролю: Таблиці, схеми, малюнки, анатомічні препарати.

Тема № 5. Печінка. Жовчний міхур і загальна жовчна протока. Підшлункова залоза. Очеревина.

Конкретні цілі:

- застосовувати анатомічну термінологію для опису структур печінки та підшлункової залози.
- знати особливості топографії печінки;
- знати особливості зовнішньої будови печінки: края, поверхні і їх рельєф. відношення до очеревини;
- знати зв'язки печінки, вміти показати на препаратах;
- знати особливості внутрішньої будови печінки: частки, сегменти, часточки. функції печінки;
- знати шляхи виділення жовчі;
- знати особливості будови та топографії підшлункової залози, особливості її функції як органа ендокринної системи.
- знати стінки черевної порожнини, її вміст;
- знати, як утворюється очеревинна порожнина, її вміст;
- вивчити варіанти відношення внутрішніх органів до очеревини;
- знати як утворюються похідні очеревини: брижі, чепці, зв'язки, їх будову та функції;
- вивчити топографію очеревини в порожнині малого таза: статеві особливості;
- вивчити топографію пристінкової очеревини на передній, задній стінках черевної порожнини.

Завдання для самостійної роботи під час підготовки до заняття:

- намалювати схему сегментів печінки;
- намалювати схему печінкової дольки;
- намалювати схему жовчних протоков;
- відпрепарувати структури, що знаходяться у воротах печінки.
- намалювати схему сагітального розпилю черевної порожнини;
- намалювати схему утворів пристінкової очеревини на задній та передній стінці черевної порожнини.

Перелік основних термінів, латинську назву яких студент повинен засвоїти при підготовці до заняття:

Латинські терміни (написати самостійно)	Українські терміни
	Печінка
	Права частка печінки

Квадратна частка печінки
Хвостата частка печінки
Ліва частка печінки
Діафрагмова поверхня
Нижній край
Нутрощева поверхня
Ямка жовчного міхура
Ворота печінки
Борозна порожнистої вени
Щілина венозної зв'язки
Кругла зв'язка печінки
Щілина круглої зв'язки печінки
Права печінкова протока
Ліва печінкова протока
Загальна печінкова протока
Жовчний міхур
Дно жовчного міхура
Тіло жовчного міхура
Шийка жовчного міхура
Міхурові протока
Спільна жовчна протока
Підшлункова залоза
Головка підшлункової залози
Тіло підшлункової залози
Хвіст підшлункової залози
Протока підшлункової залози
Додаткова протока підшлункової залози
Печінково-підшлункова ампула
Черевна порожнина
Очеревина
Брижа тонкої кишки
Корінь брижі
Брижа поперечної ободової кишки
Брижа червоподібного відростка
Брижа сигмоподібної ободової кишки
Великий чепець
Малий чепець
Зв'язки печінки
Вінцева зв'язка
Серпоподібна зв'язка
Права трикутна зв'язка
Ліва трикутна зв'язка
Чепцева сумка
Чепцевий отвір
Печінкова сумка
Передшлункова сумка
Права брижова пазуха
Ліва брижова пазуха
Лівий бічний канал
Правий бічний канал
Верхній клубово-сліпокишковий закуток
Нижній клубово-сліпокишковий закуток

	Прямокишково-маткова заглибина Міхурово-маткова заглибина Прямокишково-міхурова заглибина Серединна пупкова складка Присередня пупкова складка Присередня пахвинна ямка Бічна пупкова складка Бічна пахвинна ямка
--	--

Теоретичні питання до заняття:

1. Печінка: топографія
2. Печінка: зовнішня будова
3. Печінка: печінкова долька
4. Частини, відділи та сегменти печінки
5. Зв'язки печінки.
6. Печінка: утворення і шляхи відтоку жовчі.
7. Загальна жовчна протока: утворення, топографія, будова, функції, описати і продемонструвати на препаратах.
8. Жовчний міхур: топографія, частини, будова стінки, функції: описати і продемонструвати на препаратах.
9. Розвиток підшлункової залози в ембріогенезі.
10. Підшлункова залоза: частини, їх топографія (скелетопотія, синтопія), відношення до очеревини: описати і продемонструвати на препаратах.
11. Екзокринні та ендокринні частини підшлункової залози, шляхи виведення секрету.
12. Очеревина: визначення, загальна характеристика.; порожнина очеревини, її вміст.
13. Очеревина: загальна характеристика. Чепці, зв'язки, брижі, їх будова та утворення: описати і продемонструвати на препаратах.
14. Очеревинна порожнина: відділи (поверхи), їх межі: описати і продемонструвати на препаратах.
15. Верхній поверх очеревинної порожнини: печінкова сумка, її межі і сполучення: описати і продемонструвати на препаратах.
16. Верхній поверх очеревинної порожнини: передшлункова сумка, її межі і сполучення: описати і продемонструвати на препаратах.
17. Верхній поверх очеревинної порожнини: чепцева сумка, її межі і сполучення: описати і продемонструвати на препаратах.
18. Чепцевий отвір: його межі: описати і продемонструвати на препаратах.
19. Нижній поверх очеревинної порожнини: канали, синуси, закутки, складки, ямки: описати і продемонструвати на препаратах.
20. Хід очеревини в малому тазі у чоловіків та жінок; описати і продемонструвати на препаратах.

Зміст теми: Печінка. Топографія. Зовнішня будова: края, поверхні і їх рельєф. Зв'язки печінки. Відношення до очеревини. Внутрішня будова печінки: частки, частини. Відділи, сегменти, часточки. Судини печінки. Функції печінки.

Жовчні протоки печінки. Жовчний міхур: топографія, частини, будова стінки, функції. Спільна жовчна протока: утворення, топографія. Вікові особливості топографії і будови печінки.

Підшлункова залоза: частини, топографія, будова, функції. Протоки підшлункової залози.

Підшлункові острівці. Печінково-підшлункова ампула.

Вікові особливості топографії і будови печінки та підшлункової залози.

Очеревина. Черевна порожнина, її вміст. Очеревинна порожнина, її вміст. Пристінкова очеревина, нутрощева очеревина: їх характеристика. Варіанти відношення внутрішніх

органів до очеревини. Похідні очеревини: брижі, чепці, зв'язки, їх будова та функції. Похідні очеревинної порожнини: сумки (печінкова, передшлункова, чепцева – їх стінки, сполучення), пазухи, канали, закутки, ямки, заглибини. Топографія очеревини в порожнині малого таза: статеві особливості. Топографія пристінкової очеревини на передній, задній стінках черевної порожнини.

Матеріали для самоконтролю: Таблиці, схеми, малюнки, анатомічні препарати (труп, вологі препарати).

Тема № 6 Дихальна система. Загальний принцип будови дихальної системи. Ніс. Гортань. Трахея. Бронхи. Легені. Плевра. Середостіння.

Конкретні цілі:

- застосовувати анатомічну термінологію для опису носових хрящів; вміти демонструвати на черепі та вологих препаратах отвори та сполучання біляносових пазух;
- вміти демонструвати на вологих препаратах носові хрящі.
- застосовувати анатомічну термінологію для опису хрящів, зв'язок та м'язів гортані; розуміти механізм голосоутворення;
- вміти демонструвати на муляжах та препаратах хрящі, зв'язки та м'язи гортані.
- застосовувати анатомічну термінологію для опису трахеї, бронхів, легень;
- вміти демонструвати на вологих препаратах структури трахеї, бронхів, легень.
- застосовувати анатомічну термінологію для опису плеври, органів середостіння;
- вміти демонструвати на препаратах частини парієтальної та вісцеральної плеври;
- розуміти механізм вдиху та видиху.

Завдання для самостійної роботи під час підготовки до заняття:

- намалювати схему сподучень носових ходів з біляносовими пазухами;
- знайти на черепі та вологому препараті отвори носових пазух;
- знайти на черепі кістки, що утворюють стінки носової порожнини;
- знайти на вологому препараті хрящі та м'язи гортані;
- за допомогою макету зрозуміти механізм дії м'язів гортані на голосову щілину та голосові зв'язки;
- намалювати схему сегментів бронхів;
- намалювати схему структурно-функціональної одиниці легень;
- знайти на вологих препаратах вказані структури (див. перелік термінів);
- навчитися орієнтувати праву та ліву легеню відпоідно до їх анатомічного положення;
- намалювати схему карманів плеври;
- намалювати схему нижньої межі плеври та легень;
- знайти на вологому препараті структури середостіння.

Перелік основних термінів, латинську назву яких студент повинен засвоїти при підготовці до заняття:

Латинські терміни (написати самостійно)	Українські терміни
	Корінь носа Спинка носа Кінчик носа Крила носа Носова порожнина Ніздрі Хоани

Носова перегородка
Верхня носова раковина
Середня носова раковина
Нижня носова раковина
Присінок носа
Верхній носовий хід
Середній носовий хід
Нижній носовий хід
Спільний носовий хід
Приноскові пазухи
Верхньощелепна пазуха
Клиноподібна пазуха
Лобова пазуха
Решітчасті комірки
Слизова оболонка
Нюхова частина
Дихальна частина
Гортань
Щитоподібний хрящ
Верхній ріг щитоподібного хряща
Нижній ріг щитоподібного хряща
Перстнеподібний хрящ
Дуга перснеподібного хряща
Пластинка перснеподібного хряща
Черпакуватий хрящ
Основа черпакуватого хряща
М'язовий відросток черпакуватого хряща
Голосовий відросток черпакуватого хряща
Верхівка черпакуватого хряща
Надгортанник
Персне-щитоподібний суглоб
Персне-черпакуватий суглоб
Щито-під'язикова перетинка
Серединна персне-щитоподібна зв'язка
Персне-трахейна зв'язка
Порожнина гортані
Вхід до гортані
Присінок гортані
Присінкова складка
Присінкова щілина
Глосник
Голосова складка
Шлуночок гортані
Голосова щілина
Міжперетинкова частина голосової щілини
Міжхрящова частина голосової щілини
Підголосникова порожнина
Слизова оболонка
Еластичний конус гортані
Голосова зв'язка
Чотирикутна пластинка
Присінкова зв'язка

Персне-щитоподібний м'яз
Задній персне-черпакуватий м'яз
Бічний персне-черпакуватий м'яз
Голосовий м'яз
Щито-надгортанний м'яз
Черпакувато-надгортанний м'яз
Поперечний черпакуватий м'яз
Косий черпакуватий м'яз
Трахея
Шийна частина
Грудна частина
Роздвоєння трахеї
Трахейні хрящі
Кільцеві (трахейні) зв'язки
Перетинчаста стінка
Бронхи
Правий головний бронх
Лівий головний бронх
Бронхове дерево
Легені
Права легеня
Ліва легеня
Основа легені
Верхівка легені
Реброва поверхня
Хребтова частина ребрової поверхні легені
Середостінна поверхня
Діафрагмова поверхня
Міжчасткова поверхня
Передній край легені
Язичок лівої легені
Серцева вирізка лівої легені
Язичок лівої легені
Нижній край легені
Ворота легені
Корінь легені
Коса щілина легені
Горизонтальна щілина правої легені
Верхня частка легені (лівої, правої)
Середня частка правої легені
Нижня частка легені (лівої, правої)
Плевра
Нутрощева (легенева) плевра
Пристінкова плевра
Купол плеври
Реброва частина
Середостінна частина
Діафрагмова частина
Плевральна порожнина
Реброво-діафрагмовий заcuток
Реброво-середостінний заcuток

Теоретичні питання до заняття:

1. Які органи належать до дихальної системи?
2. Що належить до верхніх дихальних шляхів?
3. Особливості будови стінки трубчастих органів дихальної системи.
4. Ніс: частини, будова: описати і продемонструвати на препараті.
5. Носова порожнина: частини, носові ходи їх будова та сполучення: описати і продемонструвати на препараті.
6. Приносіві пазухи: топографія, сполучення, функції, вікові особливості: описати і продемонструвати на препараті. Рентгенанатомія при носових Гортань: топографія (голотопія, скелетопотія, синтопія): описати і продемонструвати на препараті.
7. Гортань: хрящі, суглоби, зв'язки, м'язи, їх будова: описати і продемонструвати на препараті.
8. Порожнина гортані: частини, їх будова, межі: описати і продемонструвати на препараті.
9. Голосова щілина: межі, утворення, частини: описати і продемонструвати на препараті.
10. Функції гортані, теорії голосоутворення.
11. Трахея: частини, їх топографія (голотопія, скелетопотія, синтопія), будова стінки: описати і продемонструвати на препараті.
12. Трахея: будова стінки: описати і продемонструвати на препараті.
13. Головні бронхи: топографія, будова стінки: описати і продемонструвати на препараті.
14. Легені: топографія, зовнішня будова ;описати і продемонструвати на препараті.
15. Корінь легені: топографія, склад.
16. Легені: частки, бронхо-легеневі сегменти, часточки; їх будова. Рентгенанатомія легень.
17. Бронхіальне дерево: розгалуження, будова стінки, функції.
18. Сегменти правої легені.
19. Сегменти левої легені.
20. Альвеолярне дерево: розгалуження, будова стінки.
21. Ацинус: визначення, будова, функції.
22. Плевра: загальна характеристика, функції;
23. Плевральна порожнина, її закутки.
24. Межі плевральних мешків.
25. Середостіння: визначення; класифікація за міжнародною анатомічною номенклатурою.
26. Середостіння: визначення, топографічна класифікація.
27. Органи, судини та нерви верхнього середостіння: описати і продемонструвати на препараті.
28. Органи, судини та нерви переднього середостіння: описати і продемонструвати на препараті.
29. Органи, судини та нерви середнього середостіння: описати і продемонструвати на препараті.
30. Органи, судини та нерви заднього середостіння: описати і продемонструвати на препараті.

Зміст теми: Зовнішній ніс: частини, будова. Носова порожнина: присінок, носові ходи, приносіві пазухи. Функціональні частини носової порожнини. Носова частина глотки. Вікові особливості носової порожнини . Гортань. Топографія. Будова гортані: хрящі, зв'язки, суглоби, м'язи. Еластичний конус, чотирикутна перетинка. Порожнина гортані: частини, їх межі. Голосові складки, присінкові складки. Голосова щілина. Механізми голосоутворення. Рентганатомія гортані, ларінгоскопія. Вікові особливості гортані. Щитоподібна та паращитоподібні залози.

Трахея: частини, топографія, будова стінки. Головні бронхи: топографія, будова стінки. Бронхіальне дерево. Вікові особливості трахеї і головних бронхів. Легені: топографія, зовнішня будова. Ворота легень. Корінь легені і його компоненти. Частки, сегменти,

часточки легень. Ацинус. Кровоносна система легень. Рентгенанатомія трахеї, бронхів, легень. Вікові особливості легень.

Плевра. Пристінкова плевра і її топографічні частини. Нутрощева плевра. Плевральна порожнина: вміст, закутки, їх функціональне значення. Проекція плевральних мішків на стінки грудної порожнини. Середостіння: визначення, межі. Органи переднього середостіння. Органи заднього середостіння.

Матеріали для самоконтролю: Таблиці, схеми, малюнки, анатомічні препарати череп, сагітальний розпил голови.

Тема № 7. Сечова система. Нирка. Сечоводи. Сечівник.

Конкретні цілі:

- пояснити будову органів сечової системи та класифікувати її;
- аналізувати аномалії і варіанти розвитку органів сечової системи;
- описати і продемонструвати будову органів сечової системи;
- застосовувати анатомічну термінологію для опису нирки;
- вміти демонструвати на вологих препаратах правильне анатомічне положення нирки;
- застосовувати анатомічну термінологію для опису сечоводу, сечового міхура, сечівника;
- вміти демонструвати на вологих препаратах сечоводи, сечовий міхур, чоловічий та жіночий сечівники;

Завдання для самостійної роботи під час підготовки до заняття:

- оволодіти умінням демонструвати на препаратах будову органів сечової системи;
- оволодіти основами антропометричного опису зовнішньої будови органів сечової системи;
- намалювати схему основної структурно-функціональної одиниці нирки;
- знайти на вологих препаратах великі та малі ниркові чашечки, миску нирки.
- оволодіти основами антропометричного опису сечоводів, сечового міхура, сечівників;
- оволодіти умінням читати рентгенограми органів сечової системи;
- намалювати схему сечовивідних органів.

Перелік основних термінів, латинську назву яких студент повинен засвоїти при підготовці до заняття:

Латинські терміни (написати самостійно)	Українські терміни
	Нирки (права, ліва) Ниркові ворота Ниркова пазуха Передня поверхня Задня поверхня Верхній кінець (полюс) Нижній кінець (полюс) Жирова капсула нирки Волокниста капсула нирки Кіркова речовина нирки Мозкова речовина нирки Ниркові піраміди Ниркові сосочки

	Ниркові стовпи Ниркова миска Велика ниркова чашечка Мала ниркова чашечка Наднирник Мозкова речовина наднирника Кіркова речовина наднирника Сечовід (правий, лівий) Черевна частина Тазова частина Внутрішньостінкова частина Сечовий міхур Верхівка міхура Тіло міхура Дно міхура Шийка міхура Трикутник міхура Вічко сечовода Внутрішнє вічко сечівника Слизова оболонка Чоловічий сечівник Внутрішньостінкова частина Передміхурова частина Перетинчаста частина Губчаста частина Жіночий сечівник Внутрішньостінкова частна Внутрішнє вічко сечівника Зовнішнє вічко сечівника Внутрішній м'яз-замикач сечівника Зовнішній м'яз-замикач сечівника
--	--

Теоретичні питання до заняття:

1. Які органи належать до сечової системи, їх функції.
2. Вади розвитку нирок, механізми їх утворення.
3. Нирки: зовнішня будова: описати і продемонструвати на препараті.
4. Нирки: топографія правої і лівої нирки (голотопія, скелетопотія, синтопія): описати та продемонструвати на препараті.
5. Нирки: оболонки нирки. Описати фасцію нирки.
6. Нирки: фіксуючий апарат нирки.
7. Нирки: будова нирки на фронтальному розтині: описати і продемонструвати на препараті.
8. Нирки: структурно-функціональна одиниця нирки, її складові частини.
9. Нирки: кровоносна система нирки.
10. Нирки: шляхи виділення сечі (компоненти екскреторних шляхів нирки).
11. Ниркова пазуха (синус), її місцеположення: описати і продемонструвати на препаратах.
12. Будова стінки макроскопічної частини екскреторних шляхів нирки. Рентгенанатомія нирки.
13. Сечовід: частини, топографія, будова стінки, функція.
14. Сечовід: відношення до очеревини. Звуження сечоводу.

15. Сечовий міхур: форма, зовнішня будова, частини.
16. Особливості топографії сечового міхура у чоловіків і у жінок.
17. Будова стінки сечового міхура: особливості будови слизової оболонки.
18. Будова стінки сечового міхура: особливості будови м'язової оболонки.
19. Будова стінки сечового міхура: особливості будови серозної оболонки. Відношення до очеревини (в залежності від функціонального стану).
20. Чоловічий сечівник: частини.
21. Жіночий сечівник.
22. Вікові особливості сечового міхура.
23. Вади розвитку сечоводів і сечового міхура: мезанізми їх утворення

Зміст теми: Нирка: топографія правої і лівої нирки. Зовнішня будова нирки. Відношення нирки до очеревини. Оболонки нирки. Фіксуєчий апарат нирки. Топографія елементів ниркової ніжки. Внутрішня будова нирки. Сегменти нирки. Нефрон - структурно-функціональна одиниця нирки. Будова кровоносної системи нирки. Сечові шляхи. Малі ниркові чашечки, великі ниркові чашечки, ниркова миска, будова стінки, функції. Рентгенанатомія нирки. Вікові особливості топографії і будови нирки. Сечовід: частини, топографія, будова стінки, функція. Відношення до очеревини. Звуження сечоводу. Сечовий міхур: форма, зовнішня будова, частини. Особливості топографії у чоловіків і у жінок. Будова стінки сечового міхура: особливості будови слизової оболонки, м'язової оболонки. Відношення до очеревини (в залежності від функціонального стану). Жіночий сечівник. Рентгенанатомія сечовивідних шляхів (сечоводів, сечового міхура, сечівника). Вікові особливості сечового міхура.

Матеріали для самоконтролю: Таблиці, схеми, малюнки, анатомічні препарати нирки, навчальний труп з відпрепарованими органами заочеревинного простору.

Статева система. Жіночі та чоловічі статеві органи. Сечо-статева очеревина.

Конкретні цілі:

- аналізувати розвиток органів чоловічої статевої системи в ембріогенезі;
- аналізувати аномалії і варіанти розвитку органів чоловічої статевої системи;
- описати та продемонструвати на препаратах будову внутрішніх і зовнішніх чоловічих статевих органів;
- застосовувати анатомічну термінологію для опису внутрішніх і зовнішніх чоловічих статевих органів;
- вміти демонструвати на вологих препаратах будову чоловічих статевих органів;
- аналізувати розвиток органів жіночої статевої системи в ембріогенезі;
- аналізувати аномалії і варіанти розвитку органів жіночої статевої системи;
- описати і продемонструвати на препаратах будову внутрішніх і зовнішніх жіночих статевих органів;
- застосовувати анатомічну термінологію для опису внутрішніх та зовнішніх статевих органів;
- вміти демонструвати на вологих препаратах жіночі статеві органи;
- описати і продемонструвати на препаратах будову чоловічої та жіночої промежини;
- застосовувати анатомічну термінологію для опису м'язів та фасцій промежини.

Завдання для самостійної роботи під час підготовки до заняття:

- оволодіти умінням демонструвати на препаратах будову органів чоловічої статевої системи;

- оволодіти основами антропометричного опису органів чоловічої статеві системи;
- намалювати схему сім'явивідних шляхів;
- намалювати схему оболонки яєчка;
- знайти на вологих препаратах основні структури чоловічих статевих органів.
- оволодіти умінням демонструвати на препаратах будову органів жіночої статеві системи;
- оволодіти основами антропометричного опису жіночої статеві системи;
- знайти на вологих препаратах основні структури органів жіночої статеві системи;
- оволодіти умінням читати рентгенограми органів жіночої статеві системи;
- намалювати схему сечовостатевої та тазової діафрагми;
- намалювати схему чоловічої та жіночої сечовостатевої очеревини;
- відпрепарувати на трупі сіднично-прямокишкову ямку.

Перелік основних термінів, латинську назву яких студент повинен засвоїти при підготовці до заняття:

Латинські терміни (написати самостійно)	Українські терміни
	Яєчко Білкова оболонка Середостіння яєчка Перегородочки яєчка Часточки яєчка Паренхіма яєчка Над'яєчко Сім'яний канатик Сім'явиносна протока Калиткова частина Канатикові частина Пахвинна частина Тазова частина Ампула сім'явиносної протоки Пухирчаста залоза (сім'яний пухирець) Сім'явипроскувальна протока Передміхурова залоза Основа передміхурової залози Верхівка передміхурової залози Частка (права, ліва) передміхурової залози Цибулинно-сечівникова залоза Перешийок передміхурової залози Статевий член Корінь статевого члена Тіло статевого члена Спинка статевого члена Головка статевого члена Передня шкірочка статевого члена Печеристе тіло статевого члена Губчасте тіло статевого члена Калитка М'ясиста оболонка Яєчник Вільний край Брижовий край

Трубний кінець
Матковий кінець
Білкова оболонка
Кора яєчника
Мозкова речовина яєчника
Власна зв'язка яєчника
Маткова труба
Маткова частина
Перешийок маткової труби
Ампула маткової труби
Лійка маткової труби
Торочки маткової труби
Маткове вічко маткової труби
Черевний отвір маткової труби
Матка
Передня поверхня
Задня поверхня
Тіло матки
Дно матки
Шийка матки
Надпівхова частина шийки
Півхова частина шийки
Порожнина матки
Вічко матки
Канал шийки матки
Широка маткова зв'язка
Кругла маткова зв'язка
Піхва
Склепіння піхви
Передня стінка піхви
Задня стінка піхви
Зовнішні жіночі статеві органи
Вульва
Лобкове підвищення
Велика соромітна губа
Соромітна щілина
Мала соромітна губа
Присінок піхви
Отвір піхви
Клітор
Промежина
Відхідникова ділянка
Сечовостатева ділянка
Сідничо-відхідникова ямка
Тазова діафрагма
М'яз-підіймач відхідника
Куприковий м'яз
Зовнішній м'яз замикач відхідника
Сечовостатева діафрагма
Цибулинно-губчастий м'яз
Сідничо-печеристий м'яз
Поверхневий поперечний м'яз промежини

	Глибокий поперечний м'яз промежини Зовнішній м'яз замикач сечівника Прямокишково-маткова заглибина Міхурово-маткова заглибина Прямокишково-міхурова заглибина Серединна пупкова складка Присередня пупкова складка Присередня пахвинна ямка Бічна пупкова складка Бічна пахвинна ямка
--	--

Теоретичні питання до заняття:

1. Чоловіча статева система: органи, функції.
2. Класифікація органів чоловічої статевої системи.
3. Розвиток органів чоловічої статевої системи в філо- і онтогенезі. Варіанти і аномалії розвитку внутрішніх чоловічих статевих органів: яєчка, над'яєчка, сім'яносної протоки, сім'яносної протоки, сім'яного пухирця, передміхурової залози, цибулинно-сечівникової залози.
4. Варіанти і аномалії розвитку зовнішніх чоловічих статевих органів.
5. Внутрішні чоловічі статеві органи. Яєчко: топографія, будова.
6. Над'яєчко. Процес опускання яєчка. Оболонки яєчка.
7. Сім'яносна протока: частини, їх топографія, будова стінки.
8. Сім'яний канатик, його складові.
9. Сім'яний пухирець: топографія, будова, функції.
10. Сім'яносперматозоїдна протока.
11. Передміхурова залоза: топографія, частини, будова, функції.
12. Цибулинно-сечівникова залоза.
13. Вікові особливості внутрішніх чоловічих статевих органів.
14. Зовнішні чоловічі статеві органи. Калитка. Оболонки калитки.
15. Статевий член, його будова.
16. Органи жіночої статевої системи: топографічна класифікація.
17. Яєчник: топографія, з'язки, будова, функції: описати і продемонструвати на препараті.
18. Циклічні зміни будови яєчника. Вікові особливості будови яєчника.
19. Матка: топографія, положення матки.
20. Матка: з'язки матки, відношення до очеревини: описати і продемонструвати на препараті.
21. Матка: частини, будова стінки, відношення до очеревини, функції. Параметрії: описати і продемонструвати на препараті.
22. Рентгенанатомія матки.
23. Шийка матки: частини, особливості будови слизової оболонки: описати і продемонструвати на препараті.
24. Маткова труба: топографія, частини, будова стінки, відношення до очеревини, функції: описати і продемонструвати на препараті.
25. Рентгенанатомія маткових труб.
26. Піхва: топографія, склепіння, будова стінки: описати і продемонструвати на препараті.
27. Зовнішні жіночі статеві органи: топографія, будова.
28. Молочні залози: топографія, будова: описати і продемонструвати на препаратах.
29. Промежина: визначення промежини у вузькому та широкому розумінні.
30. Сечовостатева діафрагма: поверхневі м'язи
31. Сечовостатева діафрагма: глибокі м'язи
32. Тазова діафрагма м'язи
33. Фасції сечовостатевої діафрагми

34. Фасції тазової діафрагми.
35. Статеві відмінності чоловічої та жіночої промежини.
36. Сідничо-відхідникова ямка: її стінки, вміст. Описати і продемонструвати на препаратах.
37. Сечовостатева очеревина.

Зміст теми: Внутрішні чоловічі статеві органи. Яечко: топографія, будова. Над'яечко. Процес опускання яечка. Оболонки яечка. Сім'явиносна протока: частини, їх топографія, будова стінки. Сім'яний канатик, його складові. Сім'яний пухірець: топографія, будова, функції. Сім'явипорскувальна протока. Передміхурова залоза: топографія, частини, будова, функції. Цибулинно-сечівникова залоза. Вікові особливості внутрішніх чоловічих статевих органів.

Зовнішні чоловічі статеві органи. Калитка. Статевий член, його будова. Чоловічий сечівник: частини, їх топографія, будова стінки.

Жіноча статева система: органи, функції. Класифікація органів жіночої статевої системи. Внутрішні жіночі статеві органи. Зовнішні жіночі статеві органи. Розвиток органів жіночої статевої системи в філо- і онтогенезі. Варіанти і аномалії розвитку внутрішніх жіночих статевих органів: яєчників, маткових труб, матки, піхви.

Промежина: визначення, топографія. Сечостатева діафрагма: межі, м'язи, фасції, статеві відміни. Тазова діафрагма: межі, м'язи, фасції. Сідничо-відхідникова ямка: межі, вміст. Сечостатева очеревина.

Матеріали для самоконтролю: Таблиці, схеми, малюнки, анатомічні препарати органів чоловічої статевої системи.

Ендокринні органи.

Конкретні цілі:

- ознайомитися з класифікацією груп залоз і вміти продемонструвати їх на препаратах;
- пояснити анатоמו-фізіологічні особливості ендокринних залоз;
- на препаратах пояснювати і класифікувати групи залоз:
- Бранхіогенна група залоз:
Щитовидна залоза: топографія, долі, перешийок, капсула, розміри, будова, функція, гіпер- і гіпофункція.
Паращитоподібна залоза: топографія, будова. Функція, гіпер- і гіпофункція. Вилочкова залоза: долі, топографія, будова. Функція, гіпофункція.
- Неврогенна група залоз;
Гіпофіз: розміри, топографія, долі, будова. Функція, гіпер- і гіпофункція. Щитовидне тіло: розміри, топографія, будова, функція.
- Група залоз адреналової системи:
Надниркова: розміри, будова, капсула, ворота. Топографія, функції.
Параганглії – навколо аортальні тіла, сонний клубочок, куприковий клубочок. Топографія, будова, функція.
Залози мезодермального походження: гормональна функція яечка, яєчника, кіркова речовина надниркової залози, її функція.
Залози ентодермального походження: підшлункова залоза, панкреатичні островки. Функція і гіперфункція островкового апарату.

Завдання для самостійної роботи під час підготовки до заняття:

- вивчити будову і функцію залоз внутрішньої секреції;

Перелік основних термінів, які повинен засвоїти студент при підготовці до заняття:

Латинські терміни (написати самостійно)	Українські терміни
	щитоподібна залоза прищитоподібна залоза вилочкова залоза гіпофіз шишкоподібне тіло надниркова залоза сонний клубочок яєчко яєчник грудна залоза

Теоретичні питання до заняття:

1. Класифікація ендокринних залоз,
2. Будова ендокринних залоз,
3. Гормони, що продукують залози.
4. Призначення грудної залози.

Зміст теми: Ендокринними залозами називають залози внутрішньої секреції, які не мають проток і виділяють секрет (гормон) безпосередньо у кров або лімфу. Гормони впливають на загальний обмін речовин, ріст, розвиток та функціонування різних органів. Відсутність гормона, його надмірна висока або низька продукція викликають тяжкі захворювання.

Грудна залоза є видозміненою потовою залозою, яка у чоловіків являється недорозвиненою, а у жінок призначена для вигодовування новонародженого.

Матеріал для самоконтролю: Скелет, схеми, малюнки, анатомічні препарати.

Тема № 8 Серцево-судинна система. Серце та його будова. Провідна система серця. Судини та вени серця. Артерії голови, шиї, грудей, спини, живота, верхньої та нижньої кінцівки.

Конкретні цілі:

- визначити загальні принципи будови і функції серцево-судинної системи;
- визначити загальні принципи будови і функції артеріальних судин;
- застосовувати анатомічну термінологію для опису будови серця;
- вміти демонструвати на скелеті топографію серця;
- вміти демонструвати на вологих препаратах будову серця;
- застосовувати анатомічну термінологію для опису судин серця, судин малого кола кровообігу, висхідної частини аорти, дуги аорти, нисхідної частини аорти;

Завдання для самостійної роботи під час підготовки до заняття:

- намалювати схему будови серця, його передсердя та шлуночки;
- знайти на скелеті точки проєкції верхівки, мітрального, тристворкового клапану, а також проєкцію клапанів аорти та легеневого стовбуру;
- знайти на вологих препаратах передсердя, шлуночки, м'язи передсердь та шлуночків, аорту, легеневий стовбур, вушка серця, клапани аорти, легеневого стовбура, а також мітральний та трьохстворковий клапани;

- відпрепарувати та знайти на препараті судини серця;
- визначити на препаратах ліву та праву вінцеві артерії, а також вени серця;

Перелік основних термінів, латинську назву яких студент повинен засвоїти при підготовці до заняття:

Латинські терміни (написати самостійно)	Українські терміни
	Серце Основа серця Верхівка серця Груднинно-реброва поверхня серця Діафрагмова поверхня серця Легенева поверхня (права, ліва) Вінцева борозна Передня міжшлуночкова борозна Задня міжшлуночкова борозна Аорта Верхня порожниста вена Нижня порожниста вена Легеневий стовбур Праві легеневі вени Ліві легеневі вени Праве передсердя Праве вушко Гребенясті м'язи Отвір верхньої порожнистої вени Отвір нижньої порожнистої вени Отвір вінцевої пазухи Ліве передсердя Ліве вушко Гребенясті м'язи Отвори легневих вен Міжпередсердна перегородка Овальна ямка Правий шлуночок Правий передсердно-шлуночковий отвір Правий передсердно-шлуночковий клапан Передня стулка Задня стулка Перегородкова стулка Артеріальний конус Отвір легеневого стовбура Клапан легеневого стовбура Права півмісяцева заслінка Ліва півмісяцева заслінка Передня півмісяцева заслінка Передній соскоподібний м'яз Задній соскоподібний м'яз Перегородковий соскоподібний м'яз Сухожилкові струни М'ясисті перекладки

	Лівий шлуночок серця Лівий передсердно-шлуночковий отвір Лівий передсердно-шлуночковий клапан Присінок аорти Отвір аорти Клапан аорти Пазухи аорти Передній соскоподібний м'яз Задній соскоподібний м'яз Сухожилкові струни М'ясисті перекладки Міжшлуночкова перегородка Ендокард Міокард Епікард Перикард (осердя) Осердна поперечна пазуха Осердна коса пазуха Права вінцева артерія серця Задня міжшлуночкова гілка Ліва вінцева артерія серця Передня міжшлуночкова гілка Огинальна гілка Вінцева пазуха Велика серцева вена Середня серцева вена Мала серцева вена
--	--

Теоретичні питання до заняття:

1. Серце: топографія, варіанти положення серця, варіанти форми серця.
2. Серце: зовнішня будова: описати і продемонструвати на препаратах.
3. Серце: камери серця, назвати і продемонструвати на препараті.
4. Праве передсердя: судини, які в нього впадають, вушко, рельєф внутрішньої поверхні, міжпередсердна перегородка: описати і продемонструвати на препаратах.
5. Клапани серця: топографія, стулки, їх будова: описати і продемонструвати на препаратах.
6. Серце: будова стінки.
7. Особливості міокарда передсердь та шлуночків.
8. Провідна система серця: вузли, пучки, їх топографія, функції.
9. Серце: джерела кровопостачання: описати і продемонструвати на препаратах.
10. Осердя (перикард): будова, порожнини, закутки.
11. Серце: проекція серця на передню стінку грудної клітки., ділянки аускультативні клапанів серця.
12. Серце: права вінцева артерія, її топографія, гілки, ділянки кровопостачання: описати і продемонструвати на препаратах.
13. Серце: ліва вінцева артерія, її топографія, гілки, ділянки кровопостачання: описати і продемонструвати на препаратах.
14. Серце: анастомози між правою і лівою вінцевими артеріями, назвати і описати їх топографію.
15. Серце: описати шляхи відтоку венозної крові від стінки серця., вінцева пазуха, її

топографія, притоки: описати і продемонструвати на препаратах.

Зміст теми: Розвиток серця. Аномалії розвитку серця. Будова камер серця, їх будова, судини, які з ними сполучені. Клапани, топографія, будова. Будова стінки. Провідна система серця. Осереддя: будова, порожнина, закрутки. Велике коло кровообігу. Роботи Гарвея та їх значення.

Матеріали для самоконтролю: Таблиці, схеми, малюнки, анатомічні препарати: серце.

Артерії голови, шиї, грудей, живота, тазу, верхньої та нижньої кінцівки.

Конкретні цілі:

- застосовувати анатомічну термінологію для опису судин серця, судин малого кола кровообігу, висхідної частини аорти, дуги аорти, нисхідної частини аорти;
- вміти демонструвати на трупі судини серця, судини малого кола кровообігу, усі частини аорти, судини, які відходять від дуги аорти, а також судини, які відходять від нисхідної частини аорти;
- застосовувати анатомічну термінологію для опису загальної та зовнішньої сонної артерій;
- вміти демонструвати на препаратах загальну та зовнішню сонні артерії;
- вміти визначати на препаратах передні, задні та кінцеві гілки зовнішньої артерії;
- знати джерела кровопостачання органів зубо-щелепної системи;
- застосовувати анатомічну термінологію для опису будови внутрішньої сонної артерії та її гілок;
- вміти демонструвати на таблицях та препараті гілки внутрішньої сонної артерії;
- застосувати анатомічну термінологію для опису будови хребтової артерії та її гілок;
- застосовувати анатомічну термінологію для опису гілок грудної частини аорти, підключичної та пахвової артерії, артерій верхньої кінцівки;
- вміти демонструвати на скелеті вихід підключичної артерії із грудної порожнини;
- вміти демонструвати на вологих препаратах грудну частину аорти з її гілками, а також вміти показувати та розповісти частини підключичної артерії та її гілки у кожній частині;
- вміти демонструвати на скелеті верхньої кінцівки місце проходження плечової артерії;
- вміти демонструвати на трупі плечову, променеву, ліктьову артерії, та артерії кисті;
- застосовувати анатомічну термінологію для опису судин непарних та парних гілок черевної частини аорти;
- вміти демонструвати на трупі непарні та парні гілки черевної частини аорти, загальну клубову, внутрішню та зовнішню клубові артерії;
- застосовувати анатомічну термінологію для артерій тазу та нижньої кінцівки;
- вміти демонструвати на трупі артерії тазу та нижньої кінцівки.

Завдання для самостійної роботи під час підготовки до заняття:

- вміти визначити на трупі відходження аорти від серця;
- вміти визначити відходження легеневого стовбуру та легневих вен;
- вміти визначити відходження плечоголовного стовбура, лівої загальної сонної артерії та лівої підключичної артерії;
- вміти визначити на трупі відходження аорти від серця;
- вміти визначити відходження плечоголовного стовбура, лівої загальної сонної артерії та лівої підключичної артерії;
- вміти визначити загальну та зовнішню сонні артерії;
- вміти визначити гілки зовнішньої сонної артерії;

- на черепі знайти отвори, через які йдуть гілки верхньощелепної артерії;
- намалювати схему кровопостачання головного мозку (Велізієва кола);
- знайти на вологих препаратах судини, що утворюють Велізієве коло;
- відпрепарувати на препараті головного мозку судини, що кровопостачають його;
- намалювати схему проходження підключичної артерії крізь міждрабинний простір;
- знайти на скелеті перше ребро та вміти визначити місце проходження підключичної артерії;
- знайти на трупі міждрабинний простір;
- відпрепарувати гілки підключичної і пахвової артерії;
- знайти на вологих препаратах гілки пахвової артерії і вміти їх показати;
- знайти на вологих препаратах артерії верхньої кінцівки та вміти їх показати;
- знайти на вологих препаратах непарні та парні гілки черевної частини аорти;
- відпрепарувати непарні та парні гілки черевної частини аорти;
- знайти на вологих препаратах артерії тазу та нижньої кінцівки;
- відпрепарувати внутрішню та зовнішню клубові артерії;
- відпрепарувати стегнову та велику гомілкову артерію.

Перелік основних термінів, латинську назву яких студент повинен засвоїти при підготовці до заняття:

Латинські терміни (написати самостійно)	Українські терміни
	Аорта Цибулина аорти Висхідна аорта Дуга аорти Плечо-головний стовбур Права загальна сонна артерія Права підключична артерія Загальна сонна артерія (права, ліва) Зовнішня сонна артерія Верхня щитоподібна артерія Язикова артерія Лицева артерія Потилична артерія Задня вушна артерія Висхідна глоткова артерія Поверхнева скронева артерія Верхньощелепна артерія Внутрішня сонна артерія. Внутрішня сонна артерія Шийна частина Кам'яниста частина Печериста частина Мозкова частина Очна артерія Передня мозкова артерія Задня сполучна артерія Передня сполучна артерія Підключична артерія Хребтова артерія

Основна артерія
Задня мозкова артерія
Підключична артерія.
Щито-шийний стовбур
Нижня щитоподібна артерія
Реброво-шийний стовбур
Поперечна артерія шиї
Артеріальне коло мозку
Артерії верхньої кінцівки.
Пахвова артерія
Грудо-надплечова артерія
Бічна грудна артерія
Підлопаткова артерія
Грудо-спинна артерія
Пахвова артерія
Грудо-надплечова артерія
Бічна грудна артерія
Підлопаткова артерія
Грудо-спинна артерія
Огинальна артерія лопатки
Задня огинальна артерія плеча
Передня огинальна артерія плеча
Плечова артерія
Глибока артерія плеча
Верхня ліктьова обхідна артерія
Нижня ліктьова обхідна артерія
Променева артерія
Поверхнева долонна гілка
Ліктьова артерія
Загальна міжкісткова артерія
Поверхнева долонна дуга
Глибока долонна дуга
Загальні долонні пальцеві артерії
Низхідна аорта
Грудна аорта
Черевна аорта
Роздвоєння аорти
Грудна аорта
Задні міжреброві артерії
Черевна аорта
Нижня діафрагмова артерія
Поперекові артерії
Черевний стовбур
Ліва шлункова артерія
Селезінкова артерія
Ліва шлунково-чепцева артерія
Загальна печінкова артерія
Шлунково-дванадцятипалокишкова артерія
Права шлунково-чепцева артерія
Верхня підшлунково-
дванадцятипалокишкова артерія
Права шлункова артерія

	<p> Власна печінкова артерія Верхня брижова артерія Нижня підшлунково- дванадцятипалокишкова артерія Порожньокишкові артерії Клубовокишкові артерії Клубово-ободовокишкова артерія Права ободовокишкова артерія Середня ободовокишкова артерія Нижня брижова артерія Ліва ободовокишкова артерія Сигмоподібна артерія Верхня прямокишкова артерія Середня надниркова артерія Ниркова артерія Ячкова (яєчникова) артерія Спільна клубова артерія Внутрішня клубова артерія Клубово-поперекова артерія Верхня сіднична артерія Нижня сіднична артерія Затульна артерія Пупкова артерія Маткова артерія Внутрішня соромітна артерія Нижня міхурові артерія Середня прямокишкова аретрія Зовнішня клубова артерія Нижня надчеревна артерія Стегнова артерія Поверхнева надчеревна артерія Глибока стегнова артерія Присередня огинальна артерія стегна Бічна огинальна артерія стегна Низхідна колінна артерія Підколінна артерія Бічна верхня колінна артерія Присередня верхня колінна артерія Бічна нижня колінна артерія Присередня нижня колінна артерія Середня колінна артерія Передня великогомілкова артерія Тильна артерія стопи Дугоподібна артерія Задня великогомілкова артерія Малогомілкова артерія Бічна підошвова артерія Присередня підошвова артерія </p>
--	---

Теоретичні питання до заняття:

1. Топографія та будова легенового стовбура.
2. Топографія, будова та гілки правої легеневої артерії.
3. Топографія, будова та гілки левої легеневої артерії.
4. Притоки левих легеневих вен
5. Притоки правих легеневих вен
6. Топографія висхідної аорти.
7. Гілки плечоголового стовбура.
8. Топографія правої та лівої загальних сонних артерій.
9. Зовнішня сонна артерія: топографія, класифікація гілок.
10. Верхня щитоподібна артерія: топографія та ділянки кровопостачання.
11. Язикова артерія: топографія та ділянки кровопостачання
12. Лицева артерія: топографія та ділянки кровопостачання.
13. Потилична та задня вушна артерії: топографія та ділянки кровопостачання.
14. Поверхнева скронева артерія: топографія та ділянки кровопостачання.
15. Верхньощелепна артерія: топографія.
16. Гілки нижньощелепної частини верхньощелепної артерії: топографія та ділянки кровопостачання.
17. Гілки крилоподібної частини верхньощелепної артерії: топографія та ділянки кровопостачання.
18. Гілки крилопіднебінної частини верхньощелепної артерії: топографія та ділянки кровопостачання.
19. Внутрішня сонна артерія: частини, їх топографія: описати і продемонструвати на препараті.
20. Внутрішня сонна артерія: шийна, кам'яниста, печериста частини, їх топографія, гілки, ділянки кровопостачання.
21. Внутрішня сонна артерія: мозкова частина, її топографія, гілки, ділянки кровопостачання: описати і продемонструвати на препараті.
22. Внутрішня сонна артерія: очна артерія, її топографія, гілки, ділянки кровопостачання.
23. Підключична артерія: початок (правої і лівої артерії), топографічні відділи підключичної артерії, гілки в кожному відділі; продемонструвати на препараті.
24. Підключична артерія: хребтова артерія, частини, їх топографія, гілки кожної частини, ділянки кровопостачання: описати і продемонструвати на препараті.
25. Основна артерія: утворення, топографія, гілки: описати і продемонструвати на препаратах.
26. Артеріальне коло мозку: топографія, утворення, функціональне значення: описати і продемонструвати на препараті. Які артерії кровопостачають лобну частку півкуль мозку?
27. Підключична артерія: щито-шийний стовбур, його гілки, ділянки кровопостачання: описати і продемонструвати на препараті.
28. Підключична артерія: реброво-шийний стовбур, його гілки, ділянки кровопостачання: описати і продемонструвати на препараті.
29. Пахвова артерія: топографія, відділи, гілки, ділянки кровопостачання: описати і продемонструвати на препаратах.
30. Плечова артерія: топографія, гілки, ділянки кровопостачання: описати і продемонструвати на препаратах.
31. Плечова артерія: глибока артерія плеча, її топографія, гілки, ділянки кровопостачання: описати і продемонструвати на препаратах.
32. Променева артерія: топографія, гілки, ділянки кровопостачання: описати і продемонструвати на препаратах.
33. Ліктьова артерія: топографія, гілки, ділянки кровопостачання: описати і продемонструвати на препаратах.
34. Ліктьова суглобова сітка: джерела утворення, топографія, ділянки кровопостачання.
35. Поверхнева долонна дуга: джерела утворення, топографія, гілки, ділянки

кровопостачання.

36. Глибока долонна дуга: джерела утворення, топографія, гілки, ділянки кровопостачання.

37. Тильна зап'ясткова сітка: джерела утворення, топографія, гілки, ділянки кровопостачання.

38. Долонна зап'ясткова сітка: джерела утворення, топографія, ділянки кровопостачання.

39. Артеріальні анастомози кисті.

40. Грудна аорта: топографія, класифікація гілок; назвати і продемонструвати на препаратах.

41. Черевна аорта: топографія, класифікація гілок; назвати і продемонструвати на препаратах.

42. Черевна аорта: пристінкові гілки, їх топографія, ділянки кровопостачання; описати і продемонструвати на препаратах.

43. Черевна аорта: нутрощеві гілки, їх класифікація, топографія, ділянки кровопостачання; описати і продемонструвати на препаратах.

44. Черевна аорта: парні нутрощеві гілки, топографія, ділянки кровопостачання; описати і продемонструвати на препаратах.

45. Черевна аорта: непарні нутрощеві гілки, топографія, ділянки кровопостачання; описати і продемонструвати на препаратах.

46. Черевна аорта: черевний стовбур, його топографія, гілки, ділянки кровопостачання; описати і продемонструвати на препаратах.

47. Черевний стовбур: загальна печінкова артерія, її топографія, гілки, ділянки кровопостачання; описати і продемонструвати на препаратах.

48. Черевний стовбур: селезінкова артерія, її топографія, гілки, ділянки кровопостачання; описати і продемонструвати на препаратах.

49. Черевна аорта: верхня брижова артерія: топографія, гілки, ділянки кровопостачання; описати і продемонструвати на препаратах.

50. Черевна аорта: нижня брижова артерія: топографія, гілки, ділянки кровопостачання; описати і продемонструвати на препаратах.

51. Міжсистемні та внутрішньосистемні артеріальні анастомози між гілками черевної аорти.

52. Спільна клубова артерія: утворення, топографія, гілки: описати і продемонструвати на препаратах.

53. Внутрішня клубова артерія: топографія, класифікація гілок, назвати і продемонструвати на препаратах.

54. Внутрішня клубова артерія: пристінкові гілки, їх топографія, ділянки кровопостачання; описати і продемонструвати на препаратах.

55. Внутрішня клубова артерія: нутрощеві гілки, їх топографія, ділянки кровопостачання; описати і продемонструвати на препаратах.

56. Внутрішня клубова артерія: внутрішня соромітна артерія, її топографія, гілки, ділянки кровопостачання; описати і продемонструвати на препаратах.

57. Стегнова артерія: топографія, гілки, ділянки кровопостачання; описати і продемонструвати на препаратах.

58. Підкоління артерія: топографія, гілки, ділянки кровопостачання; описати і продемонструвати на препаратах.

59. Передня великогомілкова артерія: топографія, гілки, ділянки кровопостачання; описати і продемонструвати на препаратах.

60. Задня великогомілкова артерія: топографія, гілки, ділянки кровопостачання; описати і продемонструвати на препаратах.

61. Суглобова колінна сітка: джерела утворення, топографія, ділянки кровопостачання.

62. Присередня та бічна кісточкові сітки, п'ясткова сітка: джерела утворення, топографія, ділянки кровопостачання.

63. Артерії стопи: топографія, гілки, ділянки кровопостачання: описати і продемонструвати на препаратах.
64. Артеріальні анастомози нижньої кінцівки.

Зміст теми: Артерії і вени серця. Мале коло кровообігу. Аорта: частини, їх топографія. Дуга аорти, її гілки: описати і продемонструвати на препараті. Варіанти та аномалії розвитку гілок дуги аорти. Роботи М.А.Тихомирова.

Аорта: частини, їх топографія. Дуга аорти, її гілки: описати і продемонструвати на препараті. Варіанти та аномалії розвитку гілок дуги аорти.

Зовнішня сонна артерія: топографія, класифікація гілок. Гілки зовнішньої сонної артерії: топографія, ділянки кровопостачання. Верхньощелепна артерія. Кровопостачання зубо-щелепної системи.

Внутрішня сонна артерія: частини, їх топографія. Кровопостачання органів очної ямки. Хребтова артерія. Кровопостачання головного і спинного мозку. Артеріальне коло мозку. Міжсистемні артеріальні анастомози в ділянці голови та шиї.

Артерії верхньої кінцівки. Пахвова артерія: топографія, частини, гілки, ділянки кровопостачання. Плечова артерія: топографія, гілки, ділянки кровопостачання. Променева артерія: топографія, гілки, ділянки кровопостачання. Ліктьова артерія: топографія, гілки, ділянки кровопостачання. Ліктьова суглобова сітка: джерела утворення. Тильна зап'ясткова сітка: топографія, джерела утворення, гілки, ділянки кровопостачання. Долонна зап'ясткова сітка: топографія, джерела утворення, ділянки кровопостачання. Поверхнева долонна дуга: топографія, джерела утворення, ділянки кровопостачання. Глибока долонна дуга: топографія, джерела утворення, ділянки кровопостачання. Артеріальні анастомози верхньої кінцівки. Проекції артерій верхньої кінцівки на шкіру.

Грудна аорта: топографія, класифікація гілок. Гілки грудної аорти і ділянки їх кровопостачання. Внутрішня грудна артерія (гілка підключичної артерії): топографія, гілки, ділянки кровопостачання. Внутрішньосистемні і міжсистемні артеріальні анастомози. Черевна аорта: топографія, класифікація гілок. Пристінкові гілки черевної аорти: топографія, ділянки кровопостачання. Нутрощеві гілки черевної аорти: парні і непарні. Парні нутрощеві гілки черевної аорти: топографія і ділянки кровопостачання. Непарні нутрощеві гілки черевної аорти: топографія і ділянки кровопостачання. Внутрішньосистемні артеріальні анастомози між гілками черевної аорти. Спільна клубова артерія: утворення, топографія, гілки. Внутрішня клубова артерія: топографія, класифікація гілок. Пристінкові і нутрощеві гілки внутрішньої клубової артерії: топографія, ділянки кровопостачання, внутрішньосистемні і міжсистемні артеріальні анастомози. Артерії нижньої кінцівки. Зовнішня клубова артерія: топографія, гілки, ділянки кровопостачання. Стегнова артерія: топографія, гілки, ділянки кровопостачання. Підколінна артерія: топографія, гілки, ділянки кровопостачання. Передня гомілкорова артерія: топографія, гілки, ділянки кровопостачання. Задня великогомілкорова артерія: топографія, гілки, ділянки кровопостачання. Суглобова колінна сітка: джерела утворення. Бічна кісточкова сітка: топографія, джерела утворення, ділянки кровопостачання. Присередня кісточкова сітка: топографія, джерела утворення, ділянки кровопостачання. Артерії стопи: тильна артерія стопи, бічна підшвова артерія, присередня підшвова артерія – їх топографія, гілки, ділянки кровопостачання. Артеріальні анастомози нижньої кінцівки. Проекція артерій нижньої кінцівки на шкіру.

Матеріали для самоконтролю: Таблиці, схеми, малюнки, анатомічні препарати: серце з відпрепарованими артеріями та венами, труп з відпрепарованими судинами грудної порожнини та голови.

Тема №10 Вени. Лімфатична та лімфоїдна системи. Кровообіг плода.

Конкретні цілі:

- застосовувати анатомічну термінологію для опису верхньої порожнистої вени та вен верхньої кінцівки та грудей;
- вміти демонструвати на трупі верхню порожнисту вену та вени верхньої кінцівки та грудей
- застосовувати анатомічну термінологію для опису верхньої порожнистої вени та вен голови та шиї;
- вміти демонструвати на трупі верхню порожнисту вену та вени голови та шиї;
- застосовувати анатомічну термінологію для опису гілок нижньої порожнистої вени, вен нижньої кінцівки, тазу і живота, ворітної вени;
- вміти демонструвати на вологих препаратах нижню порожнисту вену, вени нижньої кінцівки, тазу і живота, ворітну вену. Показати на таблицях портокавальні та кавакавальні анастомози;
- застосовувати анатомічну термінологію по темі кровообіг плода та лімфоїдна (імунна) система;
- вміти демонструвати на таблицях кровообіг плода;
- вміти демонструвати на вологих препаратах органи лімфоїдної (імунної) системи;
- застосовувати анатомічну термінологію для опису лімфатичних капілярів, судин, стовбурів, проток та вузлів живота, тазу, нижньої кінцівки;
- вміти демонструвати на трупі лімфатичні вузли живота, тазу, нижньої кінцівки;
- застосовувати анатомічну термінологію для опису лімфатичних капілярів, судин, стовбурів, проток та вузлів. Лімфатичних судин та вузлів грудей, голови, шиї та верхньої кінцівки;
- вміти демонструвати на трупі лімфатичні вузли голови, шиї, верхньої кінцівки.

Завдання для самостійної роботи під час підготовки до заняття:

- знайти на вологих препаратах гілки вен верхньої кінцівки та гілки вен грудей;
- відпрепарувати вени верхньої кінцівки та вени грудей;
- намалювати схему синуси твердої оболонки головного мозку;
- знайти на скелеті черепа борозни синусів твердої оболонки головного мозку;
- знайти на вологих препаратах синуси твердої оболонки головного мозку, емісарні та дипоїтичні вени;
- знайти на трупі верхню порожнисту вену, зовнішню та внутрішню яремні вени;
- відпрепарувати внутрішню та зовнішню яремні вени та верхню порожнисту вену;
- намалювати схему портокавальних та кавакавальних анастомозів;
- знайти на вологих препаратах нижню порожнисту вену, вени нижньої кінцівки, тазу і живота, ворітну вену;
- відпрепарувати поверхневі вени нижньої кінцівки та ворітну вену;
- намалювати схему кровообігу плода;
- знайти на вологих препаратах структури, які зазнають змін після народження внаслідок переходу на легеневе дихання;
- знайти на вологих препаратах органи лімфоїдної (імунної) системи;
- відпрепарувати тимус, селезінку, групові лімфоїдні вузлики;
- знайти на трупі лімфатичні судини та вузли живота, тазу, нижньої кінцівки;
- відпрепарувати лімфатичні судини та вузли живота, тазу, нижньої кінцівки;
- знайти на трупі лімфатичні судини та вузли грудей, голови, шиї та верхньої кінцівки;
- відпрепарувати лімфатичні судини та вузли грудей, голови, шиї та верхньої кінцівки.

Перелік основних термінів, латинську назву яких студент повинен засвоїти при

підготовці до заняття:

Латинські терміни (написати самостійно)	Українські терміни
	<p>Підключична вена Пахвова вена Головна вена Основна вена Плечові вени Ліктьові вени Променеві вени Непарна вена Півнепарна вена Додаткова півнепарна вена Внутрішня грудна вена Верхня порожниста вена. Внутрішня яремна вена Лицева вена Верхня очна вена Нижня очна вена Занижньощелепна вена Зовнішня яремна вена Передня яремна вена Верхня порожниста вена Плечо-головна вена Пазухи твердої оболони Верхня стрілова пазуха Нижня стрілова пазуха Пряма пазуха Потилична пазуха Поперечна пазуха Стік пазух Сигмоподібна пазуха Печериста пазуха Клино-кам'яна пазуха Верхня кам'яниста пазуха Нижня кам'яниста пазуха Нижня порожниста вена. Зовнішня клубова вена Стегнова вена Велика підшкірна вена Глибока стегнова вена Підколінна вена Мала підшкірна вена Передні великогомілкові вени Задні великогомілкові вени Ворітна вена Печінкові вени. Пупкова вена Артеріальна (боталова) протока Венозна (аранцієва) протока Овальне вікно</p>

Пупкова артерія
Пупкова артерія
Кістковий мозок
Загруднина залоза (тимус)
Селезінка
Ворота селезінки
Червоподібний відросток
Піднебінний мигдалик
Глотковий мигдалик
Язиковий мигдалик
Трубний мигдалик
Лімфатичний вузол
Капсула лімфатичного вузла
Краєва пазуха лімфатичного вузла
Трабекули лімфатичного вузла
Кіркова речовина
Мозкова речовина
Лімфатична система.
Лімфовузол.
Грудна протока
Цистерна грудної протоки
Права лімфатична протока
Яремний стовбур
Підключичний стовбур
Бронхомедіастінальний стовбур
Поперековий стовбур
Поверхневі пахові вузли
Глибокі пахові вузли
Парієтальні лімфатичні вузли
Вісцеральні лімфатичні вузли
Лімфатичне кільце кардії
Яремний стовбур
Бронхомедіастінальний стовбур
Підключичний стовбур
Привушні лімфатичні вузли
Піднижньощелепні лімфатичні вузли
Підпідборідні лімфатичні вузли
Потиличні лімфатичні вузли
Соскоподібні лімфатичні вузли
Заглоткові лімфатичні вузли
Лицеві лімфатичні вузли
Поверхневі шийні лімфатичні вузли
Глибокі шийні лімфатичні вузли
Яремно-двочеревцевий лімфатичний вузол
Яремно-лопаточно-під'язиковий лімфатичний вузол
Ліктьові лімфатичні вузли
Пахові лімфатичні вузли
Міжгрудні лімфатичні вузли
Білягрудинні лімфатичні вузли
Верхні діафрагмальні лімфатичні вузли
Бічні перикардальні лімфатичні вузли

Теоретичні питання до заняття:

1. Загальна анатомія вен: анатомічна класифікація; класифікація за будовою стінки артерій; функції різних груп вен.
2. Закономірності розподілу вен в організмі людини. Корені і притоки вен: визначення.
3. Плечо-головна вена: утворення, топографія, притоки.
4. Поверхневі та глибокі вени верхньої кінцівки.
5. Верхня порожниста вена: утворення, топографія, притоки.
6. Непарна вена: утворення, топографія, класифікація притоків: описати і продемонструвати на препаратах.
7. Непарна вена: нутрощеві притоки, ділянки збору венозної крові: описати і продемонструвати на препаратах.
8. Непарна вена: пристінкові притоки, ділянки збору венозної крові: описати і продемонструвати на препаратах.
9. Півнепарна вена: утворення, топографія, класифікація притоків: описати і продемонструвати на препаратах.
10. Півнепарна вена: нутрощеві притоки, ділянки збору венозної крові: описати і продемонструвати на препаратах.
11. Півнепарна вена: пристінкові притоки, ділянки збору венозної крові: описати і продемонструвати на препаратах.
12. Додаткова півнепарна вена: топографія, притоки: описати і продемонструвати на препаратах.
13. Міжреброві вени: топографія, притоки, ділянки збору венозної крові: описати і продемонструвати на препаратах.
14. Вени хребтового стовпа: хребтові венозні сплетення, їх топографія, шляхи відтоку венозної крові.
15. Загальна анатомія вен: анатомічна класифікація; класифікація за будовою стінки артерій; функції різних груп вен.
16. Закономірності розподілу вен в організмі людини. Корені і притоки вен: визначення.
17. Розвиток венозних судин в ембріогенезі: джерела, механізми розвитку. Варіанти та аномалії розвитку вен.
18. Внутрішня яремна вена: утворення, топографія.; класифікація притоків.
19. Внутрішньочерепні притоки внутрішньої яремної вени: назвати, описати і продемонструвати на препаратах.
20. Позачерепні притоки внутрішньої яремної вени: назвати, описати ділянки збору венозної крові.
21. Емісарні та діплоїчні вени.
22. Крилоподібне сплетення: топографія, утворення.
23. Анастомози між внутрішньочерепними та позачерепними притоками внутрішньої яремної вени.
24. Венозний кут: утворення, топографія: описати і продемонструвати на препаратах.
25. Зовнішня яремна вена: утворення, топографія, притоки.
26. Передня яремна вена: утворення, топографія, притоки. Яремна венозна дуга: топографія, утворення.
27. Плечо-головна вена: утворення, топографія, притоки.
28. Верхня порожниста вена: утворення, топографія, притоки.
29. Нижня порожниста вена: утворення (корені), топографія, класифікація притоків:

описати і продемонструвати на препаратах.

30. Нижня порожниста вена: нутрощеві притоки, ділянки збору венозної крові: описати і продемонструвати на препаратах.
31. Нижня порожниста вена: пристінкові притоки, ділянки збору венозної крові: описати і продемонструвати на препаратах.
32. Ворітна печінкова вена: утворення (корені), притоки, ділянки збору венозної крові; топографія: описати і продемонструвати на препаратах.
33. Ворітна печінкова вена: утворення(корені), притоки, топографія, розгалуження в печінці, функціональне значення.
34. Внутрішня клубова вена: топографія, класифікація притоків.
35. Внутрішня клубова вена: пристінкові притоки, їх топографія, ділянки збору венозної крові: описати і продемонструвати на препаратах.
36. Венозні сплетення малого тазу: утворення, топографія, ділянки збору венозної крові.
37. Внутрішньосистемні і міжсистемні венозні анастомози: визначення.
38. Порто-кавальні венозні анастомози в ділянці стравоходу.
39. Порто-кавальні анастомози в ділянці прямої кишки.
40. Порто-кавальні анастомози на задній стінці черевної порожнини.
41. Кава-кавальні анастомози на передній стінці черевної порожнини.
42. Порто-кава-кавальний анастомоз на передній стінці черевної порожнини.
43. Кава-кавальний анастомоз на задній стінці черевної порожнини.
44. Кава-кавальний анастомоз в ділянці хребтового стовпа.
45. Кровообіг плода.
46. Які структури судинної системи перетерпівають зміни після народження?
47. Класифікація органів лімфоїдної (імунної) системи.
48. Первинні органи імунної системи. Загальна характеристика.
49. Вилочкова залоза: топографія, будова, вікові особливості.
50. Кістковий мозок: будова, функції.
51. Вторинні органи лімфоїдної (імунної) системи.
52. Селезінка: топографія, будова, описати та продемонструвати на препаратах.
53. Лімфатичний (лімфоїдний) вузол: будова, функції.
54. Мигдалики глотки: топографія, будова, функції.
55. Лімфоїдні вузлики кишкової трубки: топографія, будова, функції.
56. Лімфатична система: загальна характеристика, функції. Лімфатичні судини: ланки, їх будова, топографія, функції.
57. Лімфатичний вузол: будова, функції.
58. Лімфатичні капіляри: будова, відмінності лімфатичних капілярів від кровоносних.
59. Лімфатичні судини: будова, відмінності лімфатичних судин від кровоносних.
60. Лімфатична система: грудна протока, її корені, топографія, притоки, місце впадіння у венозну систему.
61. Лімфатична система: права лімфатична протока, її корені, топографія, місце впадіння у венозну систему.
62. Лімфатичні вузли та судини нижньої кінцівки.
63. Лімфатичні вузли та судини тазу.
64. Парієтальні лімфатичні вузли та судини черевної порожнини.
65. Вісцеральні лімфатичні вузли та судини черевної порожнини.
66. Лімфатичний відтік від шлунку.
67. Лімфатичний відтік від кишківника.
68. Лімфатичний відтік від матки.
69. Яремні стовбури: утворення, топографія, ділянки збору лімфи, впадіння в лімфатичні протоки.
70. Підключичні стовбури: утворення, топографія, ділянки збору лімфи, впадіння в лімфатичні протоки.

71. Бронхомедіастінальні стовбури: утворення, топографія, ділянки збору лімфи, впадіння в лімфатичні протоки.
72. Лімфатичні вузли голови: класифікація, топографія, ділянки збору лімфи, шляхи відтоку лімфи.
73. Лімфатичні вузли ший: класифікація, топографія, ділянки збору лімфи, шляхи відтоку лімфи.
74. Лімфатичні вузли верхньої кінцівки: класифікація, топографія, ділянки збору лімфи, шляхи відтоку лімфи.
75. Лімфатичні вузли грудей: класифікація, топографія, ділянки збору лімфи, шляхи відтоку лімфи.
76. Лімфатичний відтік від органів ротової порожнини.
77. Лімфатичний відтік від молочної залози.
78. Лімфатичний відтік від серця та перикарда.
79. Лімфатичний відтік від стравохода.
80. Лімфатичний відтік від легень та плеври.

Зміст теми: Розвиток венозних судин в ембріогенезі: джерела, механізми розвитку.

Варіанти та аномалії розвитку вен. Вени верхньої кінцівки: класифікація. Поверхневі і глибокі вени верхньої кінцівки: їх характеристика, закономірності топографії і будови. Пахвова вена: топографія, притоки. Непарна вена: утворення, топографія, класифікація притоків, ділянки збору венозної крові. Півнепарна вена: утворення, топографія, класифікація притоків, ділянки збору венозної крові. Вени хребтового стовпа.

Внутрішня яремна вена: утворення, топографія, класифікація притоків.

Внутрішньочерепні притоки, позачерепні притоки внутрішньої яремної вени.

Крилоподібне сплетення: топографія, утворення. Анастомози між внутрішньочерепними та позачерепними притоками внутрішньої яремної вени. Зовнішня яремна вена:

утворення, топографія, притоки. Передня яремна вена: утворення, топографія, притоки.

Яремна венозна дуга: топографія, утворення. Плечо-головна вена: утворення (корені),

топографія, притоки. Верхня порожниста вена: утворення (корені), топографія, притоки.

Нижня порожниста вена: корені, топографія, класифікація притоків. Пристінкові і нутрощеві притоки нижньої порожнистої вени, ділянки збору венозної крові. Вени нижньої кінцівки: класифікація. Поверхневі і глибокі вени нижньої кінцівки: їх характеристика, закономірності топографії і будови. Ворітна печінкова вена: корені, топографія, притоки. Верхня брижова вена: топографія, притоки, ділянки збору венозної крові. Нижня брижова вена: топографія, притоки, ділянки збору венозної крові.

Селезінкова вена: топографія, притоки, ділянки збору венозної крові. Розгалуження

ворітної печінкової вени в печінці. Спільна клубова вена: корені, топографія. Внутрішня

клубова вена: топографія, притоки. Венозні сплетення органів малого тазу. Венозні

внутрішньосистемні анастомози. Венозні міжсистемні анастомози: кава-кавальні

анастомози, порто-кавальні анастомози і порто-кава-кавальні анастомози.

Загальна анатомія лімфатичної системи. Лімфатичні капіляри, судини, стовбури і протоки. Класифікація лімфатичних судин. Лімфатичні капіляри: будова стінки і функції.

Лімфатичні посткапіляри: будова стінки і функції. Лімфатичні судини (інтраорганні і

екстраорганні): будова стінки і функції. Поверхневі і глибокі лімфатичні судини.

Лімфатичні стовбури: яремний, підключичний, бронхо-середостінний, поперековий,

кишкові - їх утворення, топографія, функції. Лімфатичні протоки: грудна протока, права

лімфатична протока: корені, топографія, місце впадіння у венозну систему. Розвиток

лімфатичних судин в ембріогенезі. Варіанти та анатомії розвитку лімфатичних проток.

Роботи київської анатомічної школи. Вікові особливості будови лімфатичних судин.

Лімфатичні вузли живота. Шляхи відтоку лімфи від внутрішніх органів черевної

порожнини. Лімфатичні тазові вузли. Поверхневі і глибокі лімфатичні судини нижньої

кінцівки. Лімфатичні вузли нижньої кінцівки.

Яремні стовбури: утворення, топографія, ділянки збору лімфи, впадіння до лімфатичних проток. Лімфатичні вузли голови: класифікація, топографія, ділянки збору лімфи, шляхи відтоку лімфи. Лімфатичні вузли ший: класифікація, топографія, ділянки збору лімфи, шляхи відтоку лімфи. Лімфатичні вузли та судини грудної клітки. Шляхи відтоку лімфи від легень, серця, стравоходу. Лімфатичні судини і регіонарні лімфатичні вузли шлунка, тонкої кишки, товстої кишки, печінки, нирок, матки, яєчників. Поверхневі і глибокі лімфатичні судини верхньої кінцівки. Лімфатичні вузли верхньої кінцівки: класифікація. Шляхи відтоку лімфи від молочної залози та органів грудної порожнини. Рентгенанатомія кровоносних та лімфатичних судин.

Матеріали для самоконтролю: Таблиці, схеми, малюнки синусів твердої оболонки головного мозку, анатомічні: труп з відпрепарованими венами грудей та верхньої кінцівки.

Тема № 11 ЦНС. Спинний мозок. Ромбоподібний мозок. Середній мозок.

Конкретні цілі:

- розуміння принципу будови центральної нервової системи;
- знати загальний принцип будови нейрона, а також морфологічну і функціональну класифікацію нейронів;
- розуміти принцип будови та функції соматичної рефлекторної дуги, намалювати схему трьохнейронної рефлекторної дуги;
- знати ембріогенез нервової системи;
- знати топографію спинного мозку, його межі;
- вміти описати зовнішню будову спинного мозку (поверхні, борозни, канатики, потовщення) використовуючи міжнародну анатомічну номенклатуру;
- знати сегментарну будову спинного мозку та співвідношення між хребцями і сегментами спинного мозку;
- знати будову та розташування оболонок спинного мозку;
- застосовувати Міжнародну анатомічну номенклатуру для опису структур нервової системи;
- знати відділи головного мозку: великий мозок, мозочок, стовбур головного мозку;
- розуміти класифікацію частин головного мозку за розвитком;
- розуміти зовнішню будову довгастого мозку і мосту;
- вміти описати межі мосту;
- знати зовнішню та внутрішню будову мозочку;
- розуміти чим утворенні ніжки мозочку;
- демонструвати на черепі проєкції основних структур ромбоподібного мозку;
- застосовувати Міжнародну анатомічну номенклатуру для опису структур ромбоподібного мозку.
- розуміти принцип будови середнього мозку;
- знати частини середнього мозку, їх межі;
- застосовувати анатомічну термінологію для опису структур білої та сірої речовини середнього мозку;
- знати, яким чином розташовані ядра сірої речовини середнього мозку;
- демонструвати на вологому препараті основні структури середнього мозку.

Завдання для самостійної роботи під час підготовки до заняття:

- на препараті або на планшеті продемонструвати складові частини спинномозкового та на препараті або на планшеті продемонструвати структурні утворення сірої та білої речовини

спинного мозку;

- намалювати схему топографії ядер сірої речовини спинного мозку;
- намалювати схему топографії провідних шляхів білої речовини спинного мозку;
- на планшеті продемонструвати структурні складові зовнішньої будови довгастого мозку та мосту;
- на планшеті продемонструвати структурні елементи зовнішньої та внутрішньої будови мозочку;
- намалювати схему будови пірамід та олив;
- на планшеті та на вологому препараті продемонструвати структури середнього мозку;
- намалювати схему будови середнього мозку на рівні верхнього та нижнього горбока пластинки покривлі.

Перелік основних термінів, латинську назву яких студент повинен засвоїти при підготовці до заняття:

Латинські терміни (написати самостійно)	Українські терміни
	Нервова система Нейрон Тіло нейрона Дендрит Аксон (нейрит) Сіра речовина Біла речовина Спинний мозок Шийне стовщення Попереково-крижове стовщення Мозковий конус Кінцева нитка Передня серединна щілина Задня серединна борозна Передньобічна борозна Задньобічна борозна Передній канатик Бічний канатик Задній канатик Центральний канал Передній ріг Задній ріг Біла речовина Головний мозок Стовбур головного мозку Довгастий мозок Міст Середній мозок Передня серединна щілина Піраміда довгастого мозку Перехрестя пірамід Передньобічна борозна Мостобульбарна борозна Задньобічна борозна Клиноподібний пучок Клиноподібний горбок

	<p>Тонкий пучок Тонкий горбок Задня серединна борозна Нижня мозочкова ніжка Мостобульбарна борозна Міст Середня мозочкова ніжка Верхня мозочкова ніжка Верхній мозковий парус Покрив мосту (на поперечному розрізі) Основна частина мосту Мозочок Півкул мозочка Частки мозочку Черв'як мозочка Щілини мозочка Листки мозочка Клаптик Дерево життя Кора мозочка Зубчасте ядро Кіркоподібне ядро Кулясте ядро Ядро вершини Нижня мозочкові ніжка Середній мозок Покрівля середнього мозку Верхній горбок Нижній горбок Ручка верхнього горбка Ручка нижнього горбка Водопровід мозку Міжніжка ямка Задня пронизана речовина Ніжка мозку Покрив середнього мозку Ядро окорухового нерву Додаткове ядро окорухового нерву Ядро блокового нерву Середньомозкове ядро трійчастого нерву Чорна речовина Основа ніжки мозку</p>
--	---

Теоретичні питання до заняття:

1. Нервова система: функції, морфологічна та морфологічна класифікація нейронів, їх будова, топографія, функції.
2. Сіра речовина: будова, функції.
3. Біла речовина: будова, функції.
4. Розвиток спинного мозку в ембріогенезі. Вади розвитку.

5. Розвиток головного мозку в ембріогенезі. Вади розвитку.
6. Автономна (вегетативна) нервова система: частини, функції, об'єкти інервації.
7. Відмінності між соматичною нервовою системою і автономною (вегетативною) нервовою системою.
8. Вегетативна нервова система: периферійний відділ, його компоненти.
9. Морфологічні відмінності між симпатичною і парасимпатичною частинами автономної частини периферійної нервової системи (вегетативної нервової системи).
10. Морфологічні відмінності рефлекторної дуги автономної частини периферійної нервової системи (вегетативної нервової системи).
11. Вегетативна нервова система: центральний відділ, його класифікація, топографія, утворення; периферійний відділ, його компоненти.
12. Спинний мозок: топографія, верхня і нижня межі, зовнішня будова: описати і продемонструвати на препараті.
13. Анатомічне обґрунтування місця проведення пункції для взяття спинномозкової рідини.
14. Сегменти спинного мозку: визначення, межі. Кінський хвіст: топографія, утворення: описати і продемонструвати на препараті.
15. Центральний канал: розвиток, топографія, будова.
16. Сіра речовина спинного мозку: передні, задні та бокові роги, типи нейронів, що їх утворюють; ядра і функціональна характеристика.
17. Біла речовина спинного мозку: класифікація, топографія і функції.
18. Біла речовина спинного мозку: передні, бічні та задні канатики, їх межі, провідні шляхи, що їх утворюють.
19. Розвиток головного мозку: джерела; стадії трьох та п'яти мозкових пухирів та їх похідні.
20. Головний мозок: ембріологічна класифікація. Ромбоподібний, задній, середній, передній мозок, їх похідні.
21. Головний мозок: частини (анатомічна класифікація).
22. Стовбур головного мозку: розвиток, частини.
23. Довгастий мозок: розвиток, межі, зовнішня будова: описати і продемонструвати на препаратах.
24. Міст: розвиток, межі, зовнішня будова, описати і продемонструвати на препаратах.
25. Міст: сіра і біла речовина, будова, топографія, функціональне значення.
26. Мозочок: розвиток, зовнішня будова: описати і продемонструвати на препаратах.
27. Мозочок: сіра речовина, її функціональне значення: описати і продемонструвати на препаратах.
28. Мозочок: класифікація частин мозочка за філогенетичним принципом; яка сіра речовина відноситься до кожної частини? Функціональне значення в регуляції рухів.
29. Мозочок: склад верхніх, середніх та нижніх мозочкових ніжок: описати і продемонструвати на препаратах.
30. Перешийок ромбоподібного мозку: його частини.
31. Середній мозок: розвиток, межі, зовнішня будова, частини: описати і продемонструвати на препаратах.
32. Середній мозок: покривля, сіра речовина, її функціональне значення, провідні шляхи.
33. Середній мозок: ніжки мозку, їх частини, межі.
34. Будова сірої і білої речовини середнього мозку; топографія провідних шляхів.
35. Стовбур головного мозку: характеристика ядер черепних нервів.
36. Ретикулярна формація: топографія, будова (основні ядра), зв'язки.
37. Функціональне значення ретикулярної формації.
38. Намалювати схему розподілу ядер сірої речовини на рівні верхнього горбка пластинки покривлі.
39. Намалювати схему розподілу ядер сірої речовини на рівні нижнього горбка пластинки

покривлі.

Зміст теми: Нейрон – будова, класифікація, функції. Поняття про сіру та білу речовину ЦНС. Поняття про ядра сірої речовини ЦНС. Рефлекторна дуга – визначення, будова, функції. Рецептори: функціональне значення; класифікація за топографією і функціями. Ефектори. Біла та сіра речовина ЦНС. Автономна (вегетативна) нервова система – визначення. Симпатична та парасимпатична частини автономної нервової системи: загальна характеристика, спільні риси та відмінності. Визначення спинного мозку, як органа. Сегментарна будова спинного мозку, поняття про спинномозковий сегмент. Сіра речовина спинного мозку: задні, бічні та передні рога. Біла речовина спинного мозку: передні, бічні та задні канатики, їх межі, провідні шляхи. Аномалії розвитку головного та спинного мозку.

Розвиток головного мозку: джерела; стадія трьох та п'яти мозкових пухирів та їх похідні. Ромбоподібний мозок: довгастий мозок, міст і мозочок. Зовнішня будова довгастого мозку і моста. Спільні риси, притаманні довгастому мозку і спинному мозку у зовнішній будові. Мозочок: розвиток, межі, зовнішня будова. Класифікація частин мозочка за філогенетичним принципом. Функціональне значення кори та ядер мозочка в регуляції рухів. Склад верхніх, середніх та нижніх ніжок мозочку. Аномалії розвитку ромбоподібного мозку.

Середній мозок, його частини. Пластина покривлі: зовнішня будова; внутрішня будова: сіра і біла речовина. Ніжки мозку, їх частини, внутрішня будова: сіра і біла речовина. Водопровід мозку

Матеріали для самоконтролю: Таблиці, схеми, малюнки, анатомічні препарати: спинний мозок з спинномозковими нервами, головний мозок з черепними нервами.

ЦНС. Передній мозок.

Конкретні цілі:

- знати частини переднього мозку;
- розуміти зовнішню та внутрішню будову таламуса;
- застосовувати анатомічну термінологію для опису структур проміжного мозку;
- знати яким чином утворюється гіпоталамо-гіпофізарна система, її функції;
- розуміти будову третього шлуночка та його функціональне значення;
- демонструвати на планшеті та препараті основні структури проміжного мозку;
- розуміння принципу зовнішньої будови кінцевого мозку;
- знати межі часток півкуль великого мозку;
- застосовувати анатомічну термінологію для опису структур кінцевого мозку;
- демонструвати на півкулях основні борозни та звивини;
- розуміння принципу будови кори, цитоархітекtonика;
- розуміння розподілу функціональних зон сірої речовини кори великого мозку;
- застосовувати анатомічну термінологію для опису структурних компонентів кінцевого мозку;
- знати на яких принципах будується формування першої та другої сигнальної системи; розуміти принцип доміанти;
- знати розподіл коркових кінців аналізаторів відносно до звивин та часток півкуль великого мозку;
- демонструвати на вологому препараті кінцевого мозку розподіл ядер рухових та чутливих аналізаторів;
- розуміння принципу внутрішньої будови кінцевого мозку;
- розуміння складових частин смугастого тіла та їх функції;
- застосовувати анатомічну термінологію для опису складових структур базальних ядер,

білої речовини, бокових шлуночків;

- знати будову бокових шлуночків кінцевого мозку, їх функції;
- демонструвати на вологому препараті головного мозку базальні ядра, стінки бокових шлуночків;
- розуміння принципу розподілу оболонок головного та спинного мозку;
- розуміння циркуляції спинномозкової рідини;
- знати рентгеноанатомію, топографію, розвиток, вікові та статеві особливості цнс;
- розуміти анатомічні передумови виникнення вад розвитку спинного та головного мозку;
- демонструвати на планшетах та вологих препаратах оболонок мозку основні структури;
- використовувати міжнародну анатомічну номенклатуру для опису структур.

Завдання для самостійної роботи під час підготовки до заняття:

- на препараті проміжного мозку продемонструвати його складові частини та їх структури;
- на планшеті та на препараті продемонструвати структури проміжного мозку та III шлуночка;
- намалювати схему будови гіпоталамуса.
- на планшетах та препараті вміти продемонструвати межі часток півкуль великого мозку;
- на планшетах та препараті продемонструвати борозни та звивини півкуль кінцевого мозку;
- намалювати схему розподілу коркових кінців аналізаторів на верхньобічної поверхні півкуль головного мозку;
- намалювати схему розподілу коркових кінців аналізаторів на присередньої та верхньобічної поверхні півкуль головного мозку.
- на планшетах та препаратах продемонструвати базальні ядра, бокові шлуночки;
- намалювати схему розподілу провідних шляхів внутрішньої капсули;
- на черепі продемонструвати місця прикріплення венозних синусів твердої мозкової оболонки;
- намалювати схему циркуляції спино-мозкової рідини та схему синусів твердої мозкової оболонки.

Перелік основних термінів, латинську назву яких студент повинен засвоїти при підготовці до заняття:

Латинські терміни (написати самостійно)	Українські терміни
	Проміжний мозок Таламус Передній горбок таламуса Подушка таламуса Мозкова смуга таламуса Епіталамус Повідець Повідцевий трикутник Шишкоподібна залоза Метаталамус Бічне колінчасте тіло Присереднє колінчасте тіло Гіпоталамус Зорове перехрестя

Зоровий шлях
Сірий горб
Лійка
Сосочкове тіло
Субталамус
Третій шлуночок
Стінки
Міжшлуночковий отвір
Отвір водопроводу мозку
Поздовжня щілина великого мозку
Бічна ямка великого мозку
Лобова частка
Тім'яна частка
Скронева частка
Потилична частка
Острівець
Центральна борозна
Бічна борозна
Передцентральна борозна
Передцентральна звивина
Верхня лобова борозна
Нижня лобова борозна
Верхня лобова звивина
Середня лобова звивина
Нижня лобова звивина
Зацентральна борозна
Зацентральна звивина
Верхня тім'яна часточка
Внутрішньотім'яна борозна
Нижня тім'яна часточка
Кутова звивина
Надкрайова звивина
Верхня скронева борозна
Нижня скронева борозна
Верхня скронева звивина
Середня скронева звивина
Нижня скронева звивина
Поперечні скроневі звивини
Острівець
Звивини острівця
Борозна мозолистого тіла
Борозна пояса
Поясна звивина
Перешийок поясної звивини
Морсьоконикова борозна
Приморсьоконикова звивина
Гачок
Прицентральна борозна
Прицентральна часточка
Передclin
Тім'яно-потилична борозна
Клин

Острогова борозна
Язикова звивина
Обхідна борозна
Присередня потилично-скронева звивина
Потилично-скронева борозна
Бічна потилично-скронева звивина
Пряма звивина
Нюхова борозна
Очноямкові борозни
Очноямкові звивини
Мозолисте тіло
- Дзьоб
- Коліно
- Стовбур
- Валик
Кінцева пластинка
Перадня спайка
Прозора перегородка
Склепіння
стовп
тіло
ніжка
Нюхова цибулина
Нюховий шлях
Нюховий трикутник
Передня пронизана речовина
Основні ядра
Смугасте тіло
Хвостате ядро
Голова
Тіло
Хвіст
Сочевицеподібне ядро
Лушпина
Бічна бліда куля
Присередня бліда куля
Огорожа
Бічні шлуночки
Центральна частина
Передній (Лобовий) ріг бічного шлуночка
Стінки переднього рогу
Задній (Потиличний) ріг
Нижній (Скроневий)
Морський коник
Міжшлуночковий отвір
Зовнішня капсула кінцевого мозоку
Внутрішня капсула кінцевого мозоку
Передня ніжка
Коліно
Задня ніжка
Спинномозкова тверда оболонка
Тверда оболонка головного мозку

	Сerp великого мозку Сerp мозочка Намет мозочка Діафрагма сідла Пазухи твердої оболонки Верхня стрілова пазуха Нижня стрілова пазуха Пряма пазуха Потилична пазуха Поперечна пазуха Стік пазух Сигмоподібна пазуха Печериста пазуха Клино-кам'яна пазуха Верхня кам'яниста пазуха Нижня кам'яниста пазуха Павутинна оболонка головного мозку Спинномозкова павутинна оболонка М'яка оболонка головного мозку Спинномозкова м'яка оболонка
--	---

Теоретичні питання до заняття:

1. Передній мозок: його похідні, продемонструвати на препараті.
2. Проміжний мозок: частини (за міжнародною анатомічною номенклатурою): описати і продемонструвати на препаратах.
3. Проміжний мозок: частини (за філогенетичним розвитком) описати і продемонструвати на препаратах.
4. Таламічний мозок: частини, описати і продемонструвати на препаратах.
5. Таламус: зовнішня будова, описати і продемонструвати на препаратах; ядра таламуса, їх функціональне значення.
5. Метаталамус: частини, їх функціональне значення: описати і продемонструвати на препаратах.
7. Епіталамус: частини, їх функціональне значення: описати і продемонструвати на препаратах.
8. Шишкоподібна залоза: топографія, функції: описати і продемонструвати на препаратах.
9. Гіпоталамус: частини, зовнішня будова; описати і продемонструвати на препаратах.
10. Гіпофіз: топографія, частини, функції.
11. Гіпоталамус: ядра, їх топографія, функціональне значення. Гіпоталамо-гіпофізарна система.
12. Субталамус: частини, їх функціональне значення.
13. Третій шлуночок: розвиток, стінки, сполучення: описати і продемонструвати на препаратах.
14. Кінцевий (великий) мозок: частини, описати і продемонструвати на препаратах.
15. Півкулі великого мозку: поверхні, частки, їх межі: описати і продемонструвати на препаратах.
16. Рельєф (борозни та звивини) верхньобічної поверхні півкуль головного мозку: описати і продемонструвати на препараті.
17. Рельєф (борозни та звивини) присередньої поверхні півкуль головного мозку: описати і продемонструвати на препараті.
18. Рельєф (борозни та звивини) нижньої поверхні півкуль головного мозку: описати і

продемонструвати на препараті.

19. Рельєф лобової частки: описати і продемонструвати на препаратах.
20. Рельєф тім'яної частки: описати і продемонструвати на препаратах.
21. Рельєф скроневої частки: описати і продемонструвати на препаратах.
22. Рельєф потиличної частки: описати і продемонструвати на препаратах.
23. Цитархітектоника та міслоархітектоника. Корковий кінець аналізатору - визначення.
24. Коркові центри аналізатору загальної, пропріоцептивної чутливості та руху.
25. Коркові центри аналізаторів мови.
26. Корковий кінець аналізатору практики, стереогнозії.
27. Коркові центри аналізаторів зору, слуху, нюху та смаку.
28. Мозолисте тіло, його топографія, частини, функціональне значення: описати і продемонструвати на препараті.
29. Склепіння: його топографія, частини, функціональне значення: описати і продемонструвати на препараті.
30. Нюховий мозок: частини, їх компоненти, функціональне значення: описати і продемонструвати на препараті.
31. Базальні ядра: топографія, частини, функціональне значення: описати і продемонструвати на препараті.
32. Смугасте тіло: топографія, частини, функціональне значення: описати і продемонструвати на препараті.
33. Лімбічна система: компоненти, функціональне значення.
34. Бічні шлуночки: розвиток, частини, топографія, стінки, сполучення: описати і продемонструвати на препараті.
35. Передній ріг бічного шлуночка: топографія, стінки, сполучення: описати і продемонструвати на препараті.
36. Задній ріг бічного шлуночка: топографія, стінки, сполучення: описати і продемонструвати на препараті.
37. Нижній ріг бічного шлуночка: топографія, стінки, сполучення: описати і продемонструвати на препараті.
38. Центральна частина бічного шлуночка: топографія, стінки, сполучення: описати і продемонструвати на препараті.
39. Біла речовина півкуль великого мозку: класифікація волокон, функціональне значення.
40. Біла речовина півкуль великого мозку: асоціативні волокна, їх пучки, топографія, функціональне значення.
41. Біла речовина півкуль великого мозку: комісуральні волокна, їх функціональне значення.
42. Біла речовина півкуль великого мозку: проєкційні волокна, класифікація, функціональне значення.
43. Біла речовина півкуль великого мозку: внутрішня капсула, її топографія, частини, провідні шляхи, що проходять в кожній частині..
44. Оболонки головного мозку: назвати, описати і продемонструвати на препаратах
45. Відмінності між твердою оболонкою головного і спинного мозку.
46. Тверда оболонка головного мозку та її відростки, описати і продемонструвати на препаратах.
47. Тверда оболонка головного мозку: синуси, їх топографія, описати і продемонструвати на препаратах.
48. Джерела поступлення венозної крові до синусів твердої оболонки головного мозку.
49. Шляхи відтоку венозної крові із синусів твердої оболонки головного мозку.
50. Оболонки головного мозку: між оболонкові простори, їх вміст.
51. Утворення і відтік спинномозкової рідини.
52. Підпаутинний простір: утворення, цистерни, сполучення..

53. Оболонки спинного мозку , простори між ними, їх вміст.

54. Фіксуєчий апарат спинного мозку: утворення, топографія.

Зміст теми: Похідні переднього мозку: проміжний мозок, кінцевий мозок. Проміжний мозок: частини (таламус, епіталамус, метаталамус, гіпоталамус, субталамус). Таламус: зовнішня будова. Внутрішня будова: ядра і їх функції. Епіталамус: частини. Шишкоподібна залоза і її функції. Метаталамус: частини і їх функції. Гіпоталамус: його компоненти та ядра гіпоталамуса, їх функції. Гіпофіз, субталамус. Гіпоталамо-гіпофізарна система. Третій шлуночок: стінки, сполучення.

Кінцевий мозок – визначення. Півкулі великого мозку. Борозни та звивини верхньобічної поверхні півкуль головного мозку. Борозни та звивини присередньої та верхньобічної поверхні півкуль головного мозку. Плащ. Кора великого мозку: цито- і мієлоархитектоніка кори. Роботи Беца В.О. Морфологічні основи динамічної локалізації функцій в корі півкуль великого мозку.

Смугасте тіло – визначення, складові частини, топографія, функції. Огорожа та мигдалеподібне тіло: топографія, функції. Класифікація волокон білої речовини. Розподіл білої речовини в півкулях головного мозку. Бічні шлуночки: розвиток, частини, топографія, стінки, сполучення.

Оболонки спинного мозку. Міжоболонкові простори і їх вміст. Оболонки головного мозку. Особливості будови твердої оболонки головного мозку. Відростки твердої оболонки головного мозку, їх топографія. Пазухи твердої оболонки головного мозку. Міжоболонкові простори головного мозку і їх вміст. Утворення і шляхи циркуляції спинномозкової рідини

Матеріали для самоконтролю: Таблиці, схеми, малюнки, анатомічні препарати: проміжний мозок.

Тема № 12 Периферична нервова система. Шийне та плечове сплетіння.

Конкретні цілі:

- розуміти принцип будови спинномозкового нерву;
- застосовувати анатомічну термінологію для опису структур спинномозкового нерву;
- вміти демонструвати на вологих препаратах задні гілки спинномозкових нервів, а також чутливі, рухові та змішані нерви шийного сплетення;
- розуміти знання ділянок інервації для діагностики у неврологічній практиці;
- застосовувати анатомічну термінологію для опису нервів плечового сплетення;
- вміти демонструвати на вологих препаратах окремі нерви плечового сплетення та ділянки їх інервації;

Завдання для самостійної роботи під час підготовки до заняття.

- намалювати схему спинномозкового нерву;
- намалювати схему шийної петлі;
- знайти на вологих препаратах вказані нерви (див. перелік термінів);
- відпрепарувати поверхневі нерви шиї.
- намалювати схему інервації шкіри плеча, передпліччя та кисті;
- знайти на вологих препаратах вказані нерви (див. перелік термінів);
- відпрепарувати ліктювий, м'язово-шкірний та серединний нерви.

Перелік основних термінів, латинську назву яких студент повинен засвоїти при підготовці до заняття:

Латинські терміни (написати самостійно)	Українські терміни
	Спинномозкові нерви Передній корінець Задній корінець Передня гілка Задня гілка Менінгеальна гілка Біла сполучна гілка Сіра сполучна гілка Шийне сплетення Шийна петля Малий потиличний нерв Великий вушний нерв Надключичний нерв Шийний поперечний нерв Діафрагмовий нерв Плечове сплетення. Верхній стовбур Середній стовбур Нижній стовбур Надключична частина

	Довгий грудний нерв Підключичний нерв Надлопатковий нерв Грудо-спинний нерв Присередній грудний нерв Бічний грудний нерв Задній пучок Променевий нерв М'язово-шкірний нерв Серединний нерв Ліктьовий нерв Пахвовий нерв Присередній шкірний нерв плеча Присередній шкірний нерв передпліччя
--	--

Теоретичні питання до заняття:

1. Спинномозковий нерв, його утворення, гілки; відповідність сегментам спинного мозку.
2. Задні гілки спинномозкових нервів: склад волокон, топографія, ділянки інервації.
3. Задня гілка I шийного спинномозкового нерва: склад волокон, топографія, ділянки інервації.
4. Задня гілка II шийного спинномозкового нерва: склад волокон, топографія, ділянки інервації.
5. Передні гілки спинномозкових нервів: склад волокон; загальні закономірності будови та топографії передніх гілок різних спинномозкових нервів.
6. Грудні нерви: утворення, гілки, топографія, ділянки інервації.
7. Міжреброві нерви: утворення, гілки, топографія, ділянки інервації.
8. Загальні принципи будови соматичних нервових сплетень.
9. Шийне сплетення: чутливі гілки, топографія, гілки, ділянки інервації: описати і продемонструвати на препаратах.
10. Шийне сплетення: рухові гілки, топографія, гілки, ділянки інервації: описати і продемонструвати на препаратах.
11. Шийна петля: топографія, гілки, ділянки інервації: описати і продемонструвати на препаратах. Зв'язок шийного сплетення з черепними нервами.
12. Шийне сплетення: діафрагмовий нерв, його склад волокон, топографія, гілки, ділянки інервації: описати і продемонструвати на препаратах.
13. Плечове сплетення: утворення, топографія, частини, класифікація гілок.
14. Плечове сплетення: стовбури, пучки, їх топографія: описати і продемонструвати на препаратах.
15. Плечове сплетення: надключична частина, її топографія, компоненти : описати і продемонструвати на препаратах.
16. Короткі гілки плечового сплетення. Довгий грудний нерв: топографія, ділянки інервації: описати і продемонструвати на препаратах.
17. Короткі гілки плечового сплетення. Підключичний нерв: топографія, ділянки інервації: описати і продемонструвати на препаратах.
18. Короткі гілки плечового сплетення. Надлопатковий нерв: їх топографія, ділянки інервації: описати і продемонструвати на препаратах.

19. Короткі гілки плечового сплетення. Присередній та бічний грудні нерви: їх топографія, ділянки інервації: описати і продемонструвати на препаратах.
20. Короткі гілки плечового сплетення: пахвовий нерв, його топографія, ділянки інервації: описати і продемонструвати на препаратах.
21. Променевий нерв, його топографія, ділянки інервації: описати і продемонструвати на препаратах.
22. Плечове сплетення: підключична частина, її топографія, компоненти : описати і продемонструвати на препаратах .
23. Довгі гілки плечового сплетення: їх топографія, ділянки інервації: описати і продемонструвати на препаратах.
24. Довгі гілки плечового сплетення: м'язово-шкірний нерв, його утворення, топографія, гілки, ділянки інервації: описати і продемонструвати на препаратах.
25. Довгі гілки плечового сплетення: серединний нерв, його утворення, топографія, гілки, ділянки інервації: описати і продемонструвати на препаратах.
26. Довгі гілки плечового сплетення: ліктьовий нерв, його утворення, топографія, гілки, ділянки інервації: описати і продемонструвати на препаратах.
27. Іннервація шкіри та м'язів плеча.
28. Іннервація шкіри та м'язів передпліччя.
29. Іннервація шкіри та м'язів кисті

Зміст теми: Компоненти периферійної нервової системи: нерви, нервові вузли, нервові сплетення, нервові закінчення. Загальний план будови нерва. Судинно-нервові пучки. Класифікація нервів. Сегментраність розподілу периферійних нервів. Нервові вузли: класифікація. Загальний план будови чутливих вузлів. Спинномозковий нерв: утворення, склад волокон, гілки, відповідність до сегментів спинного мозку. Задні гілки спинномозкових нервів: склад волокон, топографія, загальні закономірності інервації. Задні гілки шийних, грудних, поперекових, крижових і куприкового нервів. Передні гілки спинномозкових нервів: склад волокон. Загальні закономірності утворення соматичних нервових сплетень. Загальні закономірності анатомії передніх гілок грудних нервів. Зв'язок спинномозкових нервів з вегетативною нервовою системою. Шийне сплетення: джерела утворення, топографія, гілки, ділянки інервації.

Плечове сплетення: джерела утворення, топографія. Стовбури плечового сплетення. Класифікація гілок. Підключична частина: пучки плечового сплетення. Довгі гілки плечового сплетення: утворення, топографія, ділянки інервації. Проекція довгих гілок плечового сплетення на шкіру. Топографоанатомічні взаємовідносини між нервами і кровоносними судинами верхніх кінцівок.

Матеріали для самоконтролю: Таблиці, схеми, малюнки, анатомічні препарати: труп з відпрепарованими нервами шиї та грудної порожнини.

Периферична нервова система. Поперекове та крижово-куприкове сплетіння.

Конкретні цілі:

- застосовувати анатомічну термінологію для опису грудних нервів та поперекового сплетення;
- вміти демонструвати на вологих препаратах нерви поперекового сплетення та грудей;
- розуміти знання ділянок інервації для діагностики у неврологічній практиці;
- застосовувати анатомічну термінологію для опису нервів крижового сплетення;

- вміти демонструвати на вологих препаратах нерви крижового сплетення;
- розуміти знання ділянок інервації для діагностики у неврологічній практиці.

Завдання для самостійної роботи під час підготовки до заняття:

- намалювати схему інервації шкіри живота;
- знайти на вологих препаратах вказані нерви (див. перелік термінів);
- відпрепарувати нерви поперекового сплетення;
- намалювати схему інервації шкіри нижньої кінцівки;
- знайти на вологих препаратах вказані нерви (див. перелік термінів);
- відпрепарувати нерви поперекового сплетення.

Перелік основних термінів, латинську назву яких студент повинен засвоїти при підготовці до заняття:

Латинські терміни (написати самостійно)	Українські терміни
	Міжреброві нерви Поперекове сплетення Клубово-підчеревний нерв Клубово-пахвинний нерв Статено-стегновий нерв Бічний шкірний нерв стегна Затупльний нерв Стегновий нерв Крижове сплетення Задній шкірний нерв стегна Сідничий нерв Загальний малогомілковий нерв Поверхневий малогомілковий нерв Глибокий малогомілковий нерв Великомілковий нерв Присередній підошвовий нерв Бічний підошвовий нерв

Теоретичні питання до заняття:

1. Грудні нерви: утворення, гілки, топографія, ділянки інервації.
2. Міжреброві нерви: утворення, гілки, топографія, ділянки інервації.
3. Поперекове сплетення: утворення, топографія, гілки, ділянки інервації: описати і продемонструвати на препаратах.
4. Поперекове сплетення. Клубово-підчеревний нерв: утворення, топографія, гілки, ділянки інервації: описати і продемонструвати на препаратах.
5. Поперекове сплетення. Клубово-пахвинний нерв: утворення, топографія, гілки, ділянки інервації: описати і продемонструвати на препаратах.
6. Поперекове сплетення. Статено-стегновий нерв: утворення, топографія, гілки, ділянки інервації: описати і продемонструвати на препаратах.

7. Поперекове сплетення Бічний шкірний нерв стегна: утворення, топографія, гілки, ділянки інервації: описати і продемонструвати на препаратах.
8. Поперекове сплетення: стеговий нерв, його топографія, гілки, ділянки інервації: описати і продемонструвати на препаратах.
9. Крижове та куприкове сплетення: утворення, топографія, класифікація гілок.
10. Крижове сплетення: короткі гілки, їх топографія, ділянки інервації: описати і продемонструвати на препаратах.
11. Короткі гілки крижового сплетення: соромітний нерв, склад волокон, його топографія, ділянки інервації: описати і продемонструвати на препаратах.
12. Довгі гілки крижового сплетення: їх топографія, ділянки інервації: описати і продемонструвати на препаратах.
13. Довгі гілки крижового сплетення: сідничний нерв, його топографія, гілки, ділянки інервації: описати і продемонструвати на препаратах.
14. Великогомільковий нерв, його утворення, топографія, гілки, ділянки інервації: описати і продемонструвати на препаратах.
15. Загальний малогомільковий нерв: його утворення, топографія, гілки, ділянки інервації: описати і продемонструвати на препаратах.
16. Канали гомілки, в яких проходять нерви крижового сплетення.
17. Куприкове сплетення: утворення, топографія, гілки, ділянки інервації.
18. Інєрвація шкіри та м'язів стегна.
19. Інєрвація шкіри та м'язів гомілки.
20. Інєрвація шкіри та м'язів стопи.

Зміст теми: Поперекове сплетення: джерела утворення, топографія, гілки, ділянки інєрвації. Грудні нерви: гілки. Міжреброві нерви: топографія, склад волокон, гілки, ділянки інєрвації.

Крижове сплетення: джерела утворення, топографія, класифікація гілок. Короткі гілки крижового сплетення: топографія, ділянки інєрвації. Довгі гілки крижового сплетення: топографія, ділянки інєрвації. Куприкове сплетення: джерела утворення, топографія, гілки, ділянки інєрвації.

Матеріали для самоконтролю: Таблиці, схеми, малюнки, анатомічні препарати: труп з відпрепарованими нервами грудей та живота.

Тема № 13 Черепно мозкові нерви.

Конкретні цілі:

- розуміти принцип будови вегетативної нервової системи взагалі та парасимпатичної частини внс зокрема;
- знати відмінності будови та функції парасимпатичної частини внс від симпатичної;
- застосовувати анатомічну термінологію для опису структур парасимпатичної нервової системи;

Завдання для самостійної роботи під час підготовки до заняття:

- намалювати схему проекції парасимпатичних ядер на ромбоподібну ямку;
- намалювати схему будови парасимпатичного вузла;
- намалювати схему симпатичної та парасимпатичної рефлекторної дуги.

Перелік основних термінів, латинську назву яких студент повинен засвоїти при підготовці до заняття:

Латинські терміни (написати самостійно)	Українські терміни
	Вузол Чутливий вузол Вегетативний вузол Парасимпатичний вузол Передвузлові нервові волокна Завузлові нервові волокна

Теоретичні питання до заняття:

1. Відділи парасимпатичної системи.
2. Центри парасимпатичної системи, їх відмінності від центрів симпатичної системи.
3. Принцип будови периферійної частини парасимпатичної НС, відмінності від симпатичної НС.
4. Закономірності будови та локалізації парасимпатичних вузлів.
5. Основні парасимпатичні вузли голови.
6. Класифікація черепних нервів за складом волокон.
7. Класифікація черепних нервів за походженням.
8. Анатомічні відміни черепних і спинномозкових нервів.
9. Загальний план будови рухових черепних нервів. Намалювати схему.
10. Загальний план будови чутливих (справжніх) черепних нервів. Намалювати схему.
11. Загальний план будови змішаних черепних нервів. Намалювати схему.
12. Загальний план будови чутливих черепних нервів, похідних головного мозку.
13. Анатомічні відміни будови чутливих черепних нервів, похідних головного мозку, від справжніх чутливих черепних нервів.

Зміст теми: Відмінності будови черепних нервів, похідних головного мозку (I, II пари) від решти черепних нервів. Загальний план будови рухових, чутливих і змішаних черепних нервів. Загальний план будови автономної нервової системи, переважно, її парасимпатичної частини. Загальний план будови вегетативних вузлів голови: корінці і гілки.

Матеріали для самоконтролю: Таблиці, схеми, малюнки, анатомічні препарати: череп, труп з відпрепарованими нервами голови.

Блукаючий (X) і додатковий (XI) нерви.

Конкретні цілі:

- застосовувати анатомічну термінологію для опису структур блукаючого та додаткового нервів;
- вміти демонструвати на черепі місця виходу X та XI пар чмн;
- вміти демонструвати на вологих препаратах гілки та ділянки інервації X та XI пар чмн;
- розуміти вплив внутрішньочеревного розвитку на особливості топографії правого та лівого блукаючих нервів.

Завдання для самостійної роботи під час підготовки до заняття

- намалювати схему блукаючого нерву;
- знайти на черепі місця виходу гілок X та XI пар чмн;
- знайти на вологих препаратах та ділянки інервації X та XI пар чмн;
- відпрепарувати шийну частину блукаючого нерву.

Перелік основних термінів, латинську назву яких студент повинен засвоїти при підготовці до заняття:

Латинські терміни (написати самостійно)	Українські терміни
	Блукаючий нерв Верхній вузол Нижній вузол Інтрамуральні вузли Вушна гілка Глоткове сплетення Верхній гортанний нерв Верхні шийні серцеві гілки Нижні шийні серцеві гілки Поворотний гортанний нерв Грудні серцеві гілки Бронхові гілки Серцеве сплетення Стравохідне сплетення Передній блукаючий стовбур Задній блукаючий стовбур Черевні гілки Ниркові гілки Додатковий нерв Черепний корінець Спинномозковий корінець Стовбур додаткового нерву

Теоретичні питання до заняття:

1. Ядра блукаючого нерву.
2. Топографія та гілки черепної частини блукаючого нерву.
3. Топографія та гілки шийної частини блукаючого нерву.
4. Парасимпатична інервація гортані Чому правий та лівий поворотні гортанні нерви мають різну топографію?
5. Топографія та гілки грудної частини блукаючого нерву, чому правий та лівий нерв мають різну топографію?
6. Парасимпатична інервація серця.
7. Топографія та гілки черевної частини блукаючого нерву.
8. Додатковий нерв: ядра та місце виходу з черепу.
9. Додатковий нерв: топографія та ділянки інервації: описати та продемонструвати на препараті.

Зміст теми: Блукаючий нерв: центри, топографія, зони інервації. Парасимпатична інервація органів шиї, грудей та живота. Додатковий нерв: центри, топографія та зони інервації.

Матеріали для самоконтролю: Таблиці, схеми, малюнки, анатомічні препарати: череп, труп з відпрепарованими нервами голови.

Язико-глотковий (IX) нерв. Вушний вузол. Під'язиковий (XII) нерв.

Конкретні цілі:

- Застосовувати анатомічну термінологію для опису структур, що мають відношення до язикоглоткового та під'язикового нервів;
- Вміти демонструвати на черепі місця виходу язикоглоткового та під'язикового нервів;
- Вміти демонструвати на секційних препаратах гілки IX та XII пари ЧМН.

Завдання для самостійної роботи під час підготовки до заняття

- Намалювати схему язикоглоткового нерву;
- Намалювати схему під'язикового нерву та шийної петлі;
- Знайти на вологих препаратах гілки та ділянки інервації язикоглоткового та під'язикового нервів;
- Відпрепарувати шийну петлю.

Перелік основних термінів, латинську назву яких студент повинен засвоїти при підготовці до заняття:

Латинські терміни (написати самостійно)	Українські терміни
	Язико-глотковий нерв Верхній вузол Нижній вузол Барабанний нерв Барабанне сплетення Сонно-барабанні нерви Глоткові гілки Мигдлікові гілки Язикові гілки Малий кам'янистий нерв Вушний вузол Парасимпатичний корінець вушного вузла Під'язиковий нерв Шийна петля

Теоретичні питання до заняття:

1. Центри язикоглоткового нерву
2. Чутливі гілки язикоглоткового нерву: топографія та зони інервації.
3. Рухові гілки язикоглоткового нерву: топографія та зони інервації.
4. Гілки язикоглоткового нерву, що мають вегетативні волокна: топографія та зони інервації.
5. Вушний вузол.

6. Під'язиковий нерв: центри та місце виходу з черепу, описати та продемонструвати на препаратах.
7. Зв'язок під'язикового нерву з шийним сплетенням. Шийна петля.

Зміст теми: Язикоглотковий (IX) нерв. Вушний вузол. Вегетативна інервація барбанної порожнини та привушної залози. Під'язиковий (XII) нерв. Шийна петля.

Матеріали для самоконтролю: Таблиці, схеми, малюнки, анатомічні препарати: череп, труп з відпрепарованими нервами голови та ший.

Лицьовий нерв (VII). Крило-піднебінний, піднижньощелепний та під'язиковий вузли.

Конкретні цілі:

- застосовувати анатомічну термінологію для опису структур, що мають відношення до лицевого нерву;
- вміти демонструвати на черепі місця виходу гілок VII пари чмн;
- вміти демонструвати на секційних препаратах гілки VII пари чмн.

Завдання для самостійної роботи під час підготовки до заняття:

- намалювати схему лицевого нерву, крило-піднебінного та під'язикового вузлів;
- знайти на черепі місця виходу лицевого, великого кам'янистого нерву та барабанної струни;
- знайти на вологих препаратах гілки та ділянки інервації лицевого нерву;
- відпрепарувати гілки лицевого нерву на обличчі.

Перелік основних термінів, латинську назву яких студент повинен засвоїти при підготовці до заняття:

Латинські терміни (написати самостійно)	Українські терміни
	Лицевий нерв Колінце Стремінцевий нерв Задній вушний нерв Двочеревцева гілка Внутрішньопривушне сплетення Скроневі гілки Виличні гілки Щічні гілки Крайова нижньощелепна гілка Шийна гілка Проміжний нерв Колінцевий вузол Великий кам'янистий нерв Крило-піднебінний вузол Барабанна струна Піднижньощелепний вузол Під'язиковий вузол

Теоретичні питання до заняття:

1. Ядра лицевого нерву.
2. Вихід лицевого нерву з черепу. Проміжний нерв.
3. Хід лицевого нерву в лицевому каналі, колінцевий вузол.
4. Вихід рухових волокон лицевого нерву з черепу, внутрішньопривушне сплетення.
5. Рухові гілки лицевого нерву. Інервація обличчя.
6. Великий кам'янистий нерв: топографія, ділянки інервації.
7. Крило-піднебінний вузол.
8. Барабанна струна: топографія, ділянки інервації.
9. Піднижньощелепний та під'язиковий вузли.

Зміст теми: Лицевий нерв, його гілки. Крило-піднебінний, піднижньощелепний та під'язикові вузли.

Матеріали для самоконтролю: Таблиці, схеми, малюнки, анатомічні препарати: череп, труп з відпрепарованими нервами голови.

Трійчастий нерв (V). Очний (V .1) та верхньощелеповий (V .2) нерви.

Конкретні цілі:

- розуміти значення трійчастого нерву в стоматології;
- застосовувати анатомічну термінологію для опису структур, що мають відношення до трійчастого нерву;
- вміти демонструвати на черепі місця виходу гілок V пари чмн;
- вміти демонструвати на вологих препаратах зони інервації V пари чмн.

Завдання для самостійної роботи під час підготовки до заняття

- Намалювати схему очного та верхньощелепного нервів;
- Знайти на черепі місця виходу гілок V пари ЧМН;
- Знайти на вологих препаратах зони інервації трійчастого нерву;
- Відпрепарувати на обличчі кінцеві гілки очного та верхньощелепного нервів.

Перелік основних термінів, латинську назву яких студент повинен засвоїти при підготовці до заняття:

Латинські терміни (написати самостійно)	Українські терміни
	Трійчастий нерв Чутливий корінець Трійчастий вузол Руховий корінець Очний нерв Поворотна оболонна гілка Наметова гілка Лобовий нерв

	<p>Надочномковий нерв Надблоковий нерв Носовийковий нерв Війковий вузол Довгі війкові нерви Задній решітчастий нерв Передня оболонна гілка Передній решітчастий нерв Внутрішні носові гілки Підблоковий нерв Повікові гілки Верхньощелепний нерв Чутливий корінець крило-піднебінного вузла Носо-піднебінний нерв Глотковий нерв Великий піднебінний нерв Верхні коміркові нерви Верне зубне сплетення Виличний нерв Вилично-скронева гілка Вилично-лицева гілка Підочномковий нерв Нижні повікові гілки Зовнішні носові гілки Верхні губні гілки</p>
--	---

Теоретичні питання до заняття:

1. Ядра трійчастого нерву.
2. Топографія корінців трійчастого нерву. Трійчастий вузол.
3. Перша гілка трійчастого нерву: топографія, зони інервації.
4. Перша гілка трійчастого нерву: гілки.
5. Друга гілка трійчастого нерву: топографія, зони інервації.
6. Друга гілка трійчастого нерву: гілки.
7. Інервація зубів верхньої щелепи.
8. Місця виходу кінцевих гілок трійчастого нерву на обличчя.

Зміст теми:). V пара черепних нервів: внутрішньочерепна частина - ядра, трійчастий вузол, чутливий і руховий корінці. Гілки V пари: склад волокон, вихід із черепу, ділянки інервації,

Матеріали для самоконтролю: Таблиці, схеми, малюнки, анатомічні препарати: череп, труп з відпрепарованими нервами голови.

Нижньощелепний нерв (V. 3). Зв'язки трійчастого нерву з вегетативними вузлами голови.

Конкретні цілі

- застосовувати анатомічну термінологію для опису структур, що мають відношення до третьої гілки трійчастого нерву;

- вміти демонструвати на черепі місця виходу гілок третьої гілки V пари чмн;
- вміти демонструвати на вологих препаратах гілки та ділянки інервації V пари чмн;
- розуміти принцип будови вегетативних вузлів голови та знати їх зв'язок з трійчастим нервом.

Завдання для самостійної роботи під час підготовки до заняття:

- намалювати схему третьої гілки трійчастого нерву;
- намалювати схему та скласти таблицю будови війкового, крило-піднебінного, вушного, під'язикового вузлів, позначити чутливі, симпатичні та парасимпатичні корінці;
- знайти на черепі місця виходу гілок трійчастого нерву та місця локалізації вегетативних вузлів голови.

Перелік основних термінів, латинську назву яких студент повинен засвоїти при підготовці до заняття:

Латинські терміни (написати самостійно)	Українські терміни
	Нижньощелепний нерв Вузлові гілки до вушного вузла; чутливий корінець вушного вузла Нерв м'яза – натягувача піднебінної завіски Нерв м'яза – натягувача барабанної перетиинки Жувальний нерв Глибокі скроневі нерви, Бічний крилопіднебінний нерв Щічний нерв Вушно-скроневий нервухового ходу Нерв зовнішнього сл Гілки барбанної перетинки Привушні гілки Сполучні гілки з лицевим нервом Поверхневі скроневі гілки Язиковий нерв Вузлові гілки до піднижньощелепного вузла; чутливий корінець піднижньощелепного вузла Вузлові гілки до під'язикового вузла; чутливий корінець під'язикового вузла Нижній комірковий нерв Щелепно-під'язиковий нерв Нижнє зубне сплетення

Теоретичні питання до заняття:

1. Топографія третьої гілки трійчастого нерву.
2. Рухові волокна трійчастого нерву.
3. Іннервація жувальної мускулатури.

4. Чутливі волокна третьої гілки трійчастого нерву: вушноскроневий нерв.
5. Чутливі волокна третьої гілки трійчастого нерву: язиковий нерв, зв'язок з барабанною струною.
6. Чутливі волокна третьої гілки трійчастого нерву: нижній комірковий нерв.
7. Іннервація зубів нижньої щелепи.
8. Війковий вузол: будова, зв'язок з трійчастим нервом.
9. Крило-піднебінний вузол: будова, зв'язок з трійчастим нервом.
10. Вушний вузол: будова, зв'язок з трійчастим нервом.
11. Піднижньощелепний та під'язиковий вузли: будова, зв'язок з трійчастим нервом.

Зміст теми: Нижньощелеповий нерв (V_3). Зв'язки трійчастого нерву з вегетативними вузлами голови.

Матеріали для самоконтролю: Таблиці, схеми, малюнки, анатомічні препарати: череп, труп з відпрепарованими нервами голови.

Тема № 14 Автономна нервова система: класифікація, принцип будови центральної та периферійної частини, рефлекторна дуга.

Конкретні цілі:

- застосовувати анатомічну термінологію для опису структур симпатичної нервової системи;
- вміти демонструвати на таблицях центри симпатичної та парасимпатичної нервової системи;
- розуміти принцип будови вегетативної нервової системи;
- розуміти морфологічні та функціональні відмінності симпатичної та парасимпатичної системи від соматичної.

Завдання для самостійної роботи під час підготовки до заняття:

- намалювати схему симпатичної рефлекторної дуги;
- відпрепарувати шийну частину симпатичного стовбуру;
- знайти на вологих препаратах структури симпатичного стовбуру.

Перелік основних термінів, латинську назву яких студент повинен засвоїти при підготовці до заняття:

Латинські терміни (написати самостійно)	Українські терміни
	Симпатичний стовбур Вузли симпатичного стовбура Міжвузлові гілки симпатичного стовбура Великий нутрощевий нерв Малий нутрощевий нерв Черевне сплетення Черевний вузол Аортонирковий вузол Верхній брижовий вузол

Теоретичні питання до заняття:

1. Автономна частина периферійної нервової системи (вегетативна нервова система): частини, функції, об'єкти інервації.
2. Відмінності між соматичною нервовою системою і вегетативною нервовою системою.
3. Морфологічні відмінності рефлекторної дуги автономної частини периферійної нервової системи (вегетативної нервової системи).
4. Морфологічні відмінності між симпатичною і парасимпатичною частинами автономної частини периферійної нервової системи (вегетативної нервової системи).
5. Вегетативна нервова система: центральний відділ, його класифікація, топографія, утворення.
6. Вегетативна нервова система: периферійний відділ, його компоненти.
7. Вегетативні вузли: класифікація, будова, топографія, відмін від чутливих вузлів.
8. Симпатичний стовбур: топографія, відділи, вузли, їх з'єднання.
9. Сполучні білі гілки: утворення, топографія.
10. Сполучні сірі гілки: утворення, топографія.

Зміст теми: Загальні закономірності будови і функції автономної частини периферійної нервової системи (вегетативної нервової системи). Морфологічні відмінності будови соматичної нервової системи і вегетативної нервової системи. Морфологічні відмінності будови рефлекторної дуги соматичної нервової системи і вегетативної нервової системи. Симпатична і парасимпатична частини вегетативної нервової системи: морфологічні, функціональні відмінності, об'єкти інервації. Центри вегетативної нервової системи в головному і спинному мозку. Периферійний відділ вегетативної нервової системи: вегетативні вузли, нерви, вегетативні сплетення. Класифікація вегетативних вузлів, їх топографія, передвузлові і завузлові нервові волокна.

Матеріали для самоконтролю: Таблиці, схеми, малюнки, анатомічні препарати: труп з відпрепарованими вегетативними нервами.

Тема № 15 Органи чуття. Органи зору, слуху, нюху, смаку, рівноваги. Загальний покрив. Шкіра. Молочна залоза.

Конкретні цілі:

- визначити загальні принципи будови і функції органів чуття;
- аналізувати розвиток органів чуття в філо- і онтогенезі;
- застосовувати анатомічну термінологію для опису органів нюху та смаку;
- вміти демонструвати на черепі отвори, через які проходять нерви, що мають відношення до органів нюху та смаку;
- вміти демонструвати на препаратах головного мозку коркові центри смакового та нюхового аналізаторів;
- застосовувати анатомічну термінологію для опису структур очного яблука;
- вміти демонструвати на вологих препаратах структури очного яблука;
- розуміти механізми рефракції та акомодатції;
- розуміти причини виникнення порушень функції органу зору.

- застосовувати анатомічну термінологію для опису суміжних структур апарату ока;
- розуміти біомеханіку м'язів, що рухають очне яблуко;
- вміти демонструвати на вологих препаратах суміжні структури органу зору.
- застосовувати анатомічну термінологію для опису ушної раковини та структур барабанної порожнини;
- вміти демонструвати на препаратах, муляжах та таблицях структури ушної раковини та барабанної порожнини;
- застосовувати анатомічну термінологію для опису структур внутрішнього вуха;
- розуміти принцип будови слухового та вестибулярного аналізаторів;
- вміти демонструвати на препаратах та муляжах структури внутрішнього вуха;
- розуміти принцип будови провідних шляхів органів чуттів;
- використовувати анатомічну термінологію для опису ланок провідних шляхів органів слуху та рівноваги;
- застосовувати анатомічну термінологію для опису структур шкіри;
- розуміти значення функцій шкіри та її похідних.

Завдання для самостійної роботи під час підготовки до заняття:

- намалювати схему провідного шляху нюхового аналізатора;
- намалювати схему провідного шляху смакового аналізатора;
- згадати будову слизової оболонки язика;
- знайти на препаратах головного мозку локалізацію коркових центрів нюху та смаку;
- намалювати схему оболонок очного яблука;
- знайти на вологих препаратах оболонка та внутрішні структури очного яблука;
- намалювати схему м'язів очного яблука;
- знайти на черепі, якими кістками утворені стінки очної ямки;
- знайти на черепі місця локалізації структур слезового апарату та шляхи відтоку слези;
- намалювати схему провідного шляху зорового аналізатора;
- намалювати схему провідного шляху зіничного рефлексу;
- знайти на мозку та черепі місця виходу II, III, IV, та VI пар черепних нервів;
- намалювати схему ушної раковини;
- знайти на препараті скроневої кістки структури, що відповідають стінкам барабанної порожнини та канали, які відкриваються до середнього вуха;
- навчитися орієнтувати слухові кісточки одне до одного;
- намалювати схему завитки, спіральної пластини, присінкової та завиткової драбини;
- знайти на препараті скроневої кістки отвори енолімфатичного протока та каналу завитки;
- намалювати схему провідного шляху органу слуху;
- намалювати схему провідного шляху органу рівноваги;
- знайти на мозку та черепі місця виходу VIII пари чмн;
- знайти на вологих препаратах головного мозку центри слухового та вестибулярноо аналізаторів;
- намалювати схему шарів шкіри;
- намалювати схему провідних шляхів дотикового, больового та температурного аналізаторів.

Перелік основних термінів, латинську назву яких студент повинен засвоїти при підготовці до заняття:

Латинські терміни (написати самостійно)	Українські терміни
---	--------------------

	<p>Орган нюху Нюховий нерв Нюхова цибулина Нюховий тракт Нюховий трикутник Передня пронизана речовина Орган смаку Поясна звивина Гачок Очне яблуко Волокниста оболонка очного яблука Білкова оболонка ока Рогівка Судинна оболонка очного яблука Власне судинна оболонка Війкове тіло Райдужка Зіниця Сітківка Кришталік Склисте тіло Бічний прямий м'яз Верхній прямий м'яз Присередній прямий м'яз Бічний прямий м'яз Верхній косий м'яз Нижній косий м'яз Брова Верхня повіка Нижня повіка Сполучна оболонка (Кон'юнктива) Верхнє склепіння сполучної оболонки Нижнє склепіння сполучної оболонки Сльозова залоза Зоровий нерв Окоруховий нерв Блоковий нерв Відвідний нерв Війковий вузол Зовнішнє вухо Вушна раковина Завиток Протизавиток Козелок Протикозелок Вушна часточка Зовнішній слуховий хід Зовнішній слуховий отвір Барабанна перетинка</p>
--	---

	<p>Середнє вухо Барабанна порожнина Покривельна стінка Яремна стінка Лабіринтна стінка Сосокподібна стінка Сонна стінка Перетинчаста стінка Стремінце Коваделко Молоточок Слухова труба Внутрішнє вухо Кістковий лабіринт Присінок Півколові канали Завитка Стрижень Спиральна пластинка Спиральний канал Перетинчастий лабіринт Ендолімфатичний проток Присінкова драбина Завиткова драбина Присінково-завитковий нерв Спиральний вузол Присінковий вузол Трапециподібне тіло Бічна петля Верхнє ядро завитки Нижнє ядро завитки Верхнє ядро присінку Нижнє ядро присінку Бічне ядро присінку Присереднє ядро присінку Шкіра Надшкір'я Власне шкіра Сосочки Волосся Брови Вії Волосяна цибулина Ніготь Ложе нігтя Валик нігтя Грудь Грудний сосок Грудна залоза</p>
--	--

	Грудне крижальце Долька молочної залози
--	--

Теоретичні питання до заняття:

1. Анатомо-функціональна характеристика органів чуття.
2. Периферійні сприймачі, провідники і кіркові центри аналізаторів, їх функціональна єдність.
3. Орган нюху: загальна характеристика.
4. Нюхова частина слизової оболонки носа.
5. Провідні шляхи нюхового аналізатора.
6. Орган смаку: загальна характеристика.
7. Смакові сосочки язика, їх топографія.
8. Провідні шляхи смакового аналізатора.
9. Кіркові та підкіркові центри нюхового та смакового аналізаторів.
10. Око: частини, топографія.
11. Очне яблуко: розвиток, аномалії розвитку, зовнішня будова.
12. Очне яблуко: оболонки, назвати і продемонструвати на препаратах.
13. Очне яблуко: волокниста оболонка, її частини, будова, функції: описати і продемонструвати на препаратах.
14. Очне яблуко: судинна оболонка, її частини, будова, функції: описати і продемонструвати на препаратах.
15. Очне яблуко: сітківка, її частини, будова, функції: описати і продемонструвати на препаратах.
16. Заломлюючі середовища очного яблука: назвати, описати і продемонструвати на препаратах.
17. Камери очного яблука: межі, сполучення.
18. Утворення і шляхи циркуляції водянистої вологи камер очного яблука.
19. Стінки та отвори очної ямки.
20. Додаткові структури ока: кон'юнктива, її частини, функції, склепіння.
21. Додаткові структури ока: фасції очної ямки.
22. Додаткові структури ока: брові та повіки, їх характеристика та функції.
23. Додаткові структури ока: брові та повіки, їх характеристика та функції.
24. Додаткові структури ока: прямі м'язи очного яблука, їх характеристика та функції.
25. Додаткові структури ока: косі м'язи очного яблука, їх характеристика та функції.
26. Проприеторні рухи, що виконує очне яблуко внаслідок скорочення різних груп м'язів.
27. Сльозовий апарат: частини, топографія, функції; шляхи відтоку сльоз.
28. Зоровий нерв: будова та топографія.
29. Зоровий тракт: будова та топографія.
30. Локалізація та будова підкіркових центрів зорового аналізатора.
31. Локалізація кіркових центрів зорового аналізатора.
32. Війковий вузол: топографія, корінці, гілки, ділянки інервації.
33. III пара черепних нервів: розвиток, загальна характеристика, ядра, вихід із мозку, вихід із черепу, ділянки інервації.
34. IV пара черепних нервів: розвиток, загальна характеристика, ядро, вихід із мозку, вихід із черепу, ділянки інервації.

35. VI пара черепних нервів: розвиток, загальна характеристика, ядро, вихід із мозку, вихід із черепу, ділянки інервації.
36. Провідний шлях зіничного рефлексу: парасимпатична складова.
37. Провідний шлях зіничного рефлексу: симпатична складова.
38. Вухо: його частини; назвати і продемонструвати на препаратах. Розвиток частин вуха в ембріогенезі, аномалії і варіанти розвитку.
39. Зовнішнє вухо: його частини і будова: описати і продемонструвати на препаратах.
40. Зовнішнє вухо: вушна раковина, будова, функції ;описати і продемонструвати на препаратах
41. Зовнішнє вухо: зовнішній слуховий хід, частини, межі, будова.
42. Барабанна перетинка: топографія, частини, будова, функції.
43. Середнє вухо: частини, назвати і продемонструвати на препаратах.
44. Барабанна порожнина: топографія, стінки, сполучення, вміст: описати і продемонструвати на препаратах.
45. Слухові кісточки: топографія, їх частини; суглоби слухових кісточок; м'язи слухових кісточок: описати і продемонструвати на препаратах.
46. Слухова труба: топографія, частини, сполучення, будова: описати і продемонструвати на препаратах
47. Внутрішнє вухо: частини.
48. Кістковий лабіринт: частини, назвати і продемонструвати на препараті.
49. Кістковий лабіринт:півколові канали, їх топографія, частини, сполучення, будова, функції.
50. Кістковий лабіринт: присінок, його топографія, стінки, рельєф внутрішньої поверхні, сполучення, функції.
51. Кістковий лабіринт: завитка: топографія, будова, сполучення, функції.
52. Перетинчастий лабіринт: топографія, частини.
53. Перілімфатичний простір, утворення, вміст, сполучення.
54. Ендолімфатичний простір: утворення, вміст, сполучення.
55. Перетинчастий лабіринт: присінковий лабіринт, його частини, топографія, будова, функції.
56. Перетинчастий лабіринт: півколові протоки, їх топографія, частини, будова, функції.
57. Перетинчастий лабіринт: завитковий лабіринт, стінки, їх будова, функції
58. Описати шляхи проходження звукових коливань.
59. Перший нейрон слухового аналізатора.
60. Через які структури черепу проходить слуховий нерв. Продемонструвати на препаратах.
61. Локалізація другого нейрону слухового аналізатора. Слухові ядра заднього мозку.
62. Бічна петля. Трапецієподібне тіло.
63. Локалізація коркового центру слухового аналізатора.
64. Перший нейрон присінкового аналізатора.
65. Локалізація другого нейрону слухового аналізатора. Присінкові ядра.
66. Локалізація коркового центру слухового аналізатора.
67. Зв'язок присінкових ядер з іншими ядрами ромбоподібної ямки.
68. Функції шкіри.
69. Поверхневий шар шкіри: будова.
70. Глибокі шари шкіри: будова.
71. Будова волосся.
72. Різновиди волосся.
73. Будова нігтів.
74. Будова молочної залози. Вікові особливості.

75. Провідний шлях дотикового аналізатора
 76. Провідний шлях больового аналізатора
 77. Провідний шлях температурного аналізатора

Зміст теми: Анатомо-функціональна характеристика органів чуття. Периферійні сприймачі, провідники і кіркові центри аналізаторів, їх функціональна єдність. Орган нюху. Нюхова частина слизової оболонки носа. Провідні шляхи нюхового аналізатора. Орган смаку. Смакові сосочки язика, їх топографія. Провідні шляхи смакового аналізатора.

Філо- і онтогенез ока. Аномалії і варіанти розвитку ока. Топографія, будова, функції. Очне яблуко. Оболонки очного яблука: волокниста, судинна, внутрішня (сітківка) – їх будова. Камери очного яблука: передня, задня, їх стінки. Склисте тіло, кришталик. Водяниста волога: місце утворення, шляхи відтоку.

Акомодаційний апарат ока. Додаткові структури ока: повіки, брова, кон'юнктива, зовнішні м'язи очного яблука, фасції очної ямки. Сльозовий апарат і його складові.

Провідний шлях зорового аналізатора. Провідний шлях зіничного рефлексу.

Вухо. Філо- та онтогенез. Аномалії розвитку вуха. Частини вуха: зовнішнє, середнє і внутрішнє вухо. Зовнішнє вухо: частини, їх будова. Середнє вухо: частини. Барабанна порожнина: стінки, вміст. Слухові кісточки: їх будова. Суглоби, зв'язки, м'язи слухових кісточок. Сполучення барабанної порожнини. Слухова труба: частини, будова. Барабанна порожнина: стінки, вміст. Слухові кісточки: їх будова. Суглоби, зв'язки, м'язи слухових кісточок. Сполучення барабанної порожнини. Слухова труба: частини, будова.

Внутрішнє вухо, частини, топографія. Кістковий лабіринт: присінок, півколові канали, завитка, їх будова. Перетинчастий лабіринт: присінковий лабіринт, півколові протоки, завиткова протока, їх будова.

Механізм сприйняття і шляхи проведення звуку. Провідні шляхи слуху і рівноваги.

Загальний покрив. Шкіра: функції. Різновиди шкірної чутливості. Молочна залоза. Інєрвация шкіри. Провідні шляхи та центри дотикового, больового та температурного аналізаторів.

Матеріали для самоконтролю: Таблиці, схеми, малюнки, анатомічні препарати: череп, сагітальний розпил голови, язик.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Анатомія людини : підручник : у 3 т. Т. 1 / В. Г. Ковешніков, І. І. Бобрик [та ін.] ; за ред. В. Г. Ковешнікова. - Луганськ : Віртуальна реальність, 2005. - 328 с.
2. Анатомія людини : підручник : у 3 т. Т. 2 / В. Г. Ковешніков, І. І. Бобрик [та ін.] ; за ред. В. Г. Ковешнікова. - Луганськ : Віртуальна реальність, 2007. - 260 с.
3. Анатомія людини : підручник : у 3 т. Т. 3 / В. Г. Ковешніков, І. І. Бобрик [та ін.] ; за ред. В. Г. Ковешнікова. - Луганськ : Віртуальна реальність, 2008. - 400 с.
4. Анатомія людини : нац. підруч. для студ. вищ. мед. навч. закл. IV рівня акредитації : у 3 т. - Вид. 6-те, доопрац. - Вінниця : Нова книга, 2017 -Т. 1 / А. С. Головацький [та ін.]. - Вінниця : Нова книга, 2017. - 368 с.
5. Анатомія людини : нац. підруч. для студ. вищ. мед. навч. закл. IV рівня акредитації : у 3 т. - Вид. 4-е, доопрац. - Вінниця : Нова книга, 2016 - Т. 2 / А. С. Головацький [та ін.]. - Вінниця : Нова книга, 2017. - 456 с.
6. Анатомія людини : нац. підруч. для студ. вищ. мед. навч. закл. IV рівня акредитації : у 3 т. - Вид. 4-е, доопрац. - Вінниця : Нова книга, 2016 -Т. 3 / А. С. Головацький [та ін.]. - Вінниця : Нова книга, 2017. - 376 с.
7. Неттер, Френк. Атлас анатомії людини : пер. з англ. / Ф. Неттер; за ред. Ю. Б. Чайковського. - Львів : Наугілус, 2009. - 616 с.

Додаткова

1. Привес М. Г. Анатомия человека : учебник для студентов медицинских вузов / М. Г. Привес, Н. К. Лысенков, В. И. Бушкович. - 12-е изд., доп. и перераб. – СПб. : Издательский дом СПбМАПО, 2004. – 720 с.
2. Синельников Р.Д. Атлас анатомии человека: учеб. пособие в 4-х т. / Р.Д. Синельников, Я.Р. Синельников.- М. : Медицина, 2004. – ISBN 5-225-01497-6.
3. Свиридов О.І. Анатомія людини : підручник / О.І. Свиридов. – К : Вища школа, 2000. – 399с.
4. Міжнародна анатомічна номенклатура / за ред. І.І. Бобрика, В.Г. Ковешнікова. - К.:Здоров'я, 2001.- 328 с.
5. Фениш, Х. Карманный атлас анатомии человека : на основе Международной анатомической номенклатуры / Х. Фениш, В. Даубер. - 4-е изд., исп. и доп. - СПб. : Диля, 2007. - 456 с.
6. Цветной атлас ультразвуковой анатомии: атлас / Б. Блок. - Stuttgart ; N.Y. : Thieme, 2004. - 291 с.
7. Карманный атлас рентгенологической анатомии: научное издание / Т. Б. Мёллер, Э Райф ; пер. со 2-го англ. изд. А. А. Митрохина. - 2-е издание. - Электрон. текстов. дан. - Москва : БИНОМ. Лаборатория знаний, 2007. - 193 с.
8. Аномалии развития органов и частей тела человека: справ. пособие / О. В. Калмин, О. А. Калмина ; М-во образования и науки Рос. Федерации, Пенз. гос. ун-т. - Пенза : Изд-во Пенз. гос. ун-та, 2004. - 402 с.

9. Human Anatomy. In three volumes. Vol. 1 / [I. I. Bobryk, V. G. Koveshnikov, V. I. Luzin, Y. O. Romensky]; edited by V. G. Koveshnikov. – Lugansk: "Шико" ТОВ «Віртуальнареальність», 2011. – 328 p.
10. Human Anatomy. In three volumes. Volume 2 / [M. A. Voloshin, V. G. Koveshnikov, Yu.P.Kostylenko]; edited by V. G. Koveshnikov. – Lugansk: LTD «Virtualnayarealnost», 2011. – 248 p.
11. Human Anatomy. In three volumes. Volume 3 [V. G. Koveshnikov, I. I. Bobryk, A.S.Golovatsky]; edited by V. G. Koveshnikov. – Lugansk: LTD «Virtualnayarealnost», 2011. – 384 p.
12. Clinical Anatomy / Ellis Harold. - 11th ed. - [S. l.] : Blackwell Publishing Limited, 2006. - 439 p.
13. The Human Body: An Introduction to Structure and Function / Adolf Faller, Michael Schuenke, Gabriele Schunke. - [S. l.] :Thieme, 2004. - 708 p.
14. Color Atlas of Human Anatomy :учебник. Vol. 1. Locomotor System / W. Kahle, H. Leonhardt, W. Platzer. - 3-rd revised ed. - New York :Thieme, 1986. - 226 p.
15. Anatomyat a Glance: атлас / O. Faiz, D. Moffat. - Oxford : Blackwell Science, 2002. - 177 p.
16. Gray's Anatomy: The Anatomical Basis of Clinical Practice : учебник / ed. S. Standring. - [S. l.] : Elsevier Inc., 2008. - 2504 p.
17. Human Anatomy: учеб. пособие / K. Saladin. - Boston : McGraw-Hill, 2004. - 802 p.
18. Pocket atlas of human anatomy based on the International nomenclature: атлас / H. Feneis, W. Dauber. - 4th ed. - Stuttgart ; N.Y.: Thi